

**МАРКЕТИНГОВА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИЯ ТУРИЗЪМ
В ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН НА БЪЛГАРИЯ И МАКЕДОНИЯ**

ПРОЕКТ:

RURAL REVIVAL - ВЪЗРАЖДАНЕ НА СЕЛАТА

**ПОДОБРЯВАНЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ТУРИЗМА В
РЕГИОНА ЧРЕЗ РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИЯ И КУЛТУРЕН ТУРИЗЪМ
В ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН НА БЪЛГАРИЯ И МАКЕДОНИЯ**

www.e-tourism-bg-mk.eu

RURAL
R E V I V A L

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ.....	1
1. ПРОФИЛ НА РЕГИОНИТЕ.....	3
1.1 ЮГОИЗТОЧЕН РЕГИОН НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЯ	3
1.1.1 ПРЕГЛЕД НА КЛЮЧОВИ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ В ОБЛАСТТА НА НАЦИОНАЛНИЯ ТУРИЗЪМ.....	4
1.1.2 ПРЕГЛЕД НА КЛЮЧОВИ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ В ОБЛАСТТА НА ТУРИЗМА НА РЕГИОНАЛНО НИВО	8
1.1.3 ПРЕГЛЕД НА КЛЮЧОВИ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ В ОБЛАСТТА НА ТУРИЗМА НА МЕСТНО НИВО	10
ОБЩИНА БОГДАНЦИ	10
ОБЩИНА БОСИЛОВО	11
ОБЩИНА ДОЙРАН	13
ОБЩИНА ГЕВГЕЛИЯ	14
ОБЩИНА КОНЧЕ	17
ОБЩИНА НОВО СЕЛО	18
ОБЩИНА РАДОВИШ	20
ОБЩИНА СТРУМИЦА	23
ОБЩИНА ВАЛАНДОВО	26
ОБЩИНА ВАСИЛЕВО	28
1.1.4 СТАТИСТИЧЕСКИ ДАННИ	31
1.2 ОБЛАСТ БЛАГОЕВГРАД, РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ	36
1.2.1 ПРЕГЛЕД НА КЛЮЧОВИ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ В ОБЛАСТТА НА ТУРИЗМА НА НАЦИОНАЛНО НИВО	37

1.2.2 ПРЕГЛЕД НА КЛЮЧОВИ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ В ОБЛАСТТА НА ТУРИЗМА НА РЕГИОНАЛНО НИВО	39

1.2.3 ПРЕГЛЕД НА КЛЮЧОВИ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ В ОБЛАСТТА НА ТУРИЗМА НА МЕСТНО НИВО	40

ОБЩИНА БАНСКО	40

ОБЩИНА БЕЛИЦА	42

ОБЩИНА БЛАГОЕВГРАД	45

ОБЩИНА ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ	47

ОБЩИНА ГЪРМЕН	49

ОБЩИНА КРЕСНА	51

ОБЩИНА ПЕТРИЧ	53

ОБЩИНА РАЗЛОГ	55

ОБЩИНА САНДАНСКИ	58

ОБЩИНА САТОВЧА	60

ОБЩИНА СИМИТЛИ	62

ОБЩИНА СТРУМЯНИ	64

ОБЩИНА ХАДЖИДИМОВО	66

ОБЩИНА ЯКОРУДА	68

1.2.4 СТАТИСТИЧЕСКИ ДАННИ	70

2. АНАЛИЗ И ТЕНДЕНЦИИ НА ПАЗАРА	71

2.1 ЮГОИЗТОЧЕН РЕГИОН НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЯ	72

2.1.1 КАПАЦИТЕТ И ОБЕКТИ ЗА НАСТАНЯВАНЕ В ЮГОИЗТОЧНИЯ РЕГИОН	72

2.1.2 ТЕНДЕНЦИИ В ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР В ЮГОИЗТОЧНИЯ ПЛАНОВ РЕГИОН.....	74

2.2 ОБЛАСТ БЛАГОЕВГРАД, РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ.....	75
2.2.1 КАПАЦИТЕТ И МЕСТА ЗА НАСТАНЯВАНЕ В БЛАГОЕВГРАДСКА ОБЛАСТ, РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ.....	76
2.2.2 ТЕНДЕНЦИИ В ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР В БЛАГОЕВГРАДСКА ОБЛАСТ.....	77
 3. АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА МОМЕНТНОТО СЪСТОЯНИЕ.....	79
3.1 SWOT АНАЛИЗ НА ЮГОИЗТОЧЕН ПЛАНОВ РЕГИОН НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЯ.....	80
3.2 SWOT АНАЛИЗ НА БЛАГОЕВГРАДСКА ОБЛАСТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ.....	81
3.3 ОБЩ SWOT АНАЛИЗ НА ДВАТА РЕГИОНА.....	82
 4. СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА.....	83
4.1 Визия за развитие на селски и устойчив туризъм в Югоизточния планов регион на Република Македония и Благоевградска област на Република България.....	83
4.2 Мисия за развитие на селски и устойчив туризъм в Югоизточния регион на Република Македония и Благоевградска област от Република България.....	84
4.3 Цели на маркетинговата стратегия за развитие на селския туризъм в Югоизточния регион на Република Македония и Благоевградска област от Република България.....	84
 5. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ.....	86

ВЪВЕДЕНИЕ

Тази маркетингова стратегия за развитие на селския туризъм е изработена в рамките на проект "Повишаване на конкурентоспособността на регионалния туризъм чрез подкрепа на развитието на селския и културния туризъм в трансграничния регион на България и Македония" и има за цел да помогне за устойчивото развитие на туризма в Югоизточния планов регион на Македония и Благоевградска област на България. Проектът е съвместна инициатива на Център за развитие и промоция "Промо Идея" - Струмица, Македония и сдружение "СЪВРЕМИЕ" - Сандански, България. Финансирането на проекта е осигурено в рамките на първата покана за предложения от ИНТЕРРЕГ-ИПП за трансгранично сътрудничество България - Македония (CCI Number: 2014TC16I5CB006).

Устойчивото развитие на туризма се основава на използване на потенциала и възможностите, както и поддържане на баланс между икономическите, екологичните и общите социални нужди на региона. Тази концепция е дългосрочна и надеждна, базирана на сътрудничество между всички заинтересовани страни с намерение да създаде трайни ценности, които ще отговорят на специфичните изисквания на туристите, както и да създаде условия за по-добри продажби на туристическите продукти.

Селският туризъм се идентифицира чрез различни форми: еко-туризъм, селски туризъм, ловен туризъм и други алтернативни форми. Селският туризъм е концепция за туризъм в селските домакинства, извън градските населени места и се основава на използването на селското пространство в контекста на туристическите оферти. Селският туризъм включва насърчаване на развитието на нови туристически дестинации, чрез предлагане на нови местни продукти, които се произвеждат в селските стопанства, чиято издръжка се основава главно на земеделието.

Тази трансгранична стратегия цели да развие туристически продукт, базиран на принципите на реализъм, устойчивост и партньорство.

Стратегията изцяло зачита процеса на стратегическо планиране през фазите - диагноза, оценка, прогноза.

Концептуално стратегията започва с представяне на текущото състояние, чрез което се създават условия за съответна диагностика, следвано от преглед на състоянието и анализ на пазара на съответните тенденции, с цел изготвяне на анализа и оценка на текущото състояние и SWOT анализ на регионите. След приключване на оценъчната част следва стратегическата част, чрез която се стига до планиране и определяне на стратегическите цели и план за действие за тяхното реализиране.

Методиката на работа на тази стратегия спазва стандартните рамки за подготовка на този вид документи.

Дейностите са групирани в три части:

Събиране на информация (правно законодателство, съответни документи, профил на общността, преброяване на туристически ресурси, състояние, участници, статистика, макроикономически показатели).

Анализ на данните (тенденции, съотношения ...)

Определяне на стратегическата част (визия, мисия, цели, план за действие)

Република Македония като планинска страна с редица села, с меки климатични условия, с богатството на гори, изключителни ландшафтни стойности на релефа, богата хидрография и традиционна гастрономическа култура има голям потенциал за развитие на селския туризъм, като част от алтернативния туризъм.

Република България отбелязва положителен растеж в развитието на туризма, който се превръща в един от най-значимите стопански отрасли и двигател на цялостното икономическо развитие на страната. България има възможности за развитие на всички видове туризъм, но най-развити са морския (летен) и зимния туризъм. През последните години силен възход бележат и културния, селския и други алтернативни форми на туризъм.

В този документ накратко е направен преглед на националното законодателство, което засяга селския туризъм, стратегически документи на национално, регионално и местно ниво в областта на селския туризъм, както и техните цели, приоритети и нужди.

Този анализ е направен за двата региона: **Югоизточен планов регион на Република Македония**, с общините: община Богданци, община Босилово, община Дойран, община Гевгели, община Конче, община Ново село, община Радовиш, община Струмица, община Валандово, община Василево и **Благоевградска област в Югозападна България**, с общините: община Банско, община Белица, община Благоевград, община Гоце Делчев, община Гърмен, община Кресна, община Петрич, община Разлог, община Сандански, община Сатовча, община Симитли, община Струмьани, община Хаджидимово и община Якоруда.

За изследването са използвани наличните данни от законови регулации, проучвания, анализи, статистически данни и др. Също така е изготвен и онлайн въпросник за лесно предоставяне на данните от общините в Република България, които са част от проекта.

- ПРОФИЛ НА РЕГИОНИТЕ

1.1 ЮГОИЗТОЧЕН РЕГИОН НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Югоизточниот планов регион е един од осемте района за планирање в Република Македонија в съответствие със Закона за балансирано регионално развитие през 2007 г. и е основното звено за планирање на развитието в Стратегијата за регионално развитие.

Югоизточниот регион се простира в югоизточната част на Република Македонија и обхваща района на Струмишко-Радовишката и Гевгелийско-Валандовската котловина, т.е. долината на река Струмица и долното течение на река Вардар. Географското разположение на региона обхваща споменатите котловини и масивите на планините Беласица на юг, Огражден на изток, Плачковица на север, в централната и източната страна на Кожух планина. На юг

граничи с Република Гърция, на изток с Република България, на север и на запад с Източна и Вардарска област на Македония.

Районът обхваща площ от 2,835 кв.км. или 10,9% от общата площ на страната. Има общо 10 общини: община Богданци, община Босилово, община Валандово, община Василево, община Гевгели, община Дойран, община Конче, община Ново село, община Радовиш и община Струмица, с общ брой от 171.416 жители и гъстота на населението от 63,2 жители на кв.км.

1.1.1 ПРЕГЛЕД НА КЛЮЧОВИ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ В ОБЛАСТТА НА НАЦИОНАЛНИЯ ТУРИЗЪМ

В Македония има осем основни заинтересовани страни в туризма на национално ниво:

- **Сектор "Туризм и кетъринг"** в Министерството на икономиката отговаря за политиката в областта на туризма, стратегическото планиране и лицензирането, изследванията, категоризацията и сътрудничеството;

- **Агенция за насърчаване и подкрепа на туризма**, правителствена организация, чиято основна функция е популяризирането на македонските туристически центрове и съоръжения в чужбина;

- **НОТАМ - доброволно сдружение на фирми за хотелиерство и ресторантьорство в Македония**. Това е организация с нестопанска цел и неправителствена организация, но членовете са задължени да плащат малка годишна такса. Всички събрани средства се използват за покриване на разходи, насърчаване и защита на членовете;

- **Туристическата и кетъринговата камара** на Македония със своята дейност работи в посока на насърчаване на туристическия потенциал и развитието на кетъринг и културен туризъм в Република Македония;

- **Туристическата камара на Македония (ТКМ)**, обединява на доброволна основа национални, регионални и местни организации и съвети, фирми от туристическия бизнес, туроператори и туристически агенции, специалисти, компании и организации, свързани с туристическата индустрия;

- **Търговската Камара на Северозападна Македония (СКСЗМ)**, като законен представител на интересите на бизнес общността има за цел да организира, насърчава и подпомага бизнеса, както в рамките на Република Македония, така и в чужбина, помага при справяне с предизвикателствата на конкуренцията на различни равнища, независимо дали на национално или международно ниво;

• **Търговска камара за туризъм** на Македония е независима, самостоятелна и с нестопанска цел бизнес-професионална организация на физически и юридически лица със седалище в Република Македония, които извършват дейност в туризма като: кетъринг, хотелска, транспортна, туристическа дейност, туристическа образователна и други неспоменати дейности, във връзка с подготовката, предлагането и успешното реализиране на туристическия продукт;

• **Асоциация за кетъринг и туризъм** в Икономическата камара на Македония.

Няколко образователни институции в Македония предлагат средно и висше образование в областта на туризъм:

Средно образование

Няколко училища в Македония предлагат средно туристическо образование. Обучението трае три или четири години в зависимост от избраната специалност и включва практическо обучение по туризъм.

Таблица 1. Средно образование в областта на туризъм в Република Македония

Училище	Насока	Продължителност	Брой на ученици	Брой на паралелки
Средно туристическо училище "Лазар Танев", Скопие	Хотелско-туристически техник (на македонски език)	4 години	68	2
	Хотелско-туристически техник (на албански език)	4 години	34	1
	Готвач (на македонски език)	4 години	136	4
	Сервитьор (на македонски език)	3 години	102	3
	Сервитьор (на албански език)	3 години	34	1
	Сладкар (на македонски език)	3 години	34	1
	Туристически техник (на македонски език)	4 години	34	1
	Пекар (на македонски език)	3 години	34	1

Общо	Туристическо обучение		442	13
Държавно средно училище за рехабилитация и образование "Св. Наум Охридски", Скопие	Кетъринг и туристическо обучение: - помощник-готвач - помощник-сладкар			
Общообразователно средно училище "Ацо Русковски", Берово	Хотелско – туристически техник (на македонски език)	4 години	34	1
	Сервитьор (на македонски език)	4 години	34	1
Общо	Туристическо обучение		68	2
Средно професионално училище "Коле Неделковски", Велес	Сервитьор / готвач (на македонски език)	4 години	34	1
Общо	Туристическо обучение		34	1
Средно общообразователно училище "Йосиф Йосифовски", Гевгелия	Хотелско-туристически техник (на македонски език)	4 години	34	1
	Сервитьор (на македонски език)	3 години	34	1
	Готвач (на македонски език)	3 години	68	2
Общо	Туристическо обучение		136	4
Средно общообразователно училище "Митко Пентуклийски", Кратово	Кетъринг техник в селския туризъм (на македонски език)	4 години	34	1
Общо	Туристическо обучение		34	1
Средно общообразователно училище "Гьорче Петров", Крива Паланка	Готвач / сервитьор (на македонски език)	3 години	34	1
Общо	Туристическо обучение		34	1
Средно общообразователно училище "Св. Наум Охридски", Македонски Брод	Хотелско-туристически техник (на македонски език)	4 години	34	1
	Кетъринг техник в селския туризъм (на македонски език)	4 години	34	1

Общо	Туристическо обучение		68	2
Общообразователно кетъринг и туристическо училище "Ванко Питошевски", Охрид	Хотелско-туристически техник (на македонски език)	4 години	68	2
	Кетъринг техник в селския туризъм (на македонски език)	4 години	34	1
	Кетъринг техник (на македонски език)	4 години	68	2
	Сервитьор (реформиран македонски език)	3 години	34	1
	Готвач (на македонски език)	3 години	68	2
Общо	Туристическо обучение		272	8
Средно общообразователно училище "Нико Нестор", Струга	Сервитьор (на албански език)	3 години	34	1
Общо	Туристическо обучение		34	1
Средно общообразователно професионално училище "Моша Пяд", гр. Тетово	Хотелско-туристически техник (на македонски език)	4 години	34	1
	Хотелско-туристически техник (на албански език)	4 години	68	2
	Готвач (на албански език)	3 години	34	1
Общо	Туристическо обучение		136	4
Средно общообразователно училище "Коле Нехтенин", Щип	Сервитьор / готвач (на македонски език)	3 години	34	1
Общо	Туристическо обучение		34	1

Висше образование в областта на туризма

Понастоящем съществуват няколко университета (частни и държавни) в Република Македония, които предлагат програми за висше образование в областта на туризма:

- Университет "Климент Охридски" - Битоля, Факултет по туризъм и хотелиерство;
- Университет "Гоце Делчев" - Щип, Факултет по туризъм и бизнес логистика;
- Университет по туризъм и мениджмънт - Скопие, Факултет по туризъм;

- Държавен Тетовски университет - Тетово, Стопански факултет по туризъм;
- Университет ФОН - Скопие, Стопански факултет, насока: туризъм;
- Университет на МИТ - Скопие, Факултет по управление на туризма;
- Университет "Св. Кирил и Методий" - Скопие, Факултет по природни науки и математика, Институт по география и туризъм;
- Югоизточен европейски университет - Тетово, Факултет Бизнес и Икономика, насока Туризъм.

1.1.2 ПРЕГЛЕД НА КЛЮЧОВИ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ В ОБЛАСТТА НА ТУРИЗМА НА РЕГИОНАЛНО НИВО

Център за развитие на Югоизточния планов регион

Визия: Югоизточният планов регион до 2019 г. ще бъде привлекателно място за живеене, двигател на устойчиво развитие, с доволни и мотивирани граждани, разпознаваеми продукти с добавена стойност, желана дестинация с отличителни особености и културно-исторически ценности.

Мисия: Устойчиво развитие на Югоизточния регион чрез оптимално използване на ресурсите, функциониращи институции за достъп до услуги, инвестиции, иновации и конкурентоспособност за подобряване на условията за работа и живот в региона.

Център за развитие на Югоизточния планов регион в стратегически план, т.е. Програмата за развитие (2015-2019), обръща специално внимание на отдел туризъм и култура, където е включено и на развитието на селските райони.

Фокусът на Центъра за развитие на Югоизточния планов регион е върху проекти и дейности, които имат за цел развитие на устойчивото регионално развитие, като насърчаване развитието на туристическия потенциал (Интегриран подход в развитието на туризма в Югоизточния планов регион, Палаурци - съчетание на природна красота и вековно минало, съживяване на част от крайбрежието на Дойранско езеро - Стар Дойран, озеленяване на пространството около Смоларски водопад в зоната на активно управление, организиране на пространството около манастирските забележителности на Св.Георги в с.Ораовица и Св. Стефан в с.Конче, иновативни средства за насърчаване на туризма в региона, организиране на пикник места край Габровски водопад - община Струмица, минерална вода - община Гевгелия, Смоларски и Колешински водопад - община Ново село, за обогатяване на туристическото предлагане в Югоизточния регион, организиране на почивни места край Дойранското езеро в с. Николич, община Дойран).

Според информация по-горе може да се каже, че Центърът за развитие на Югоизточния планов регион представлява един основен двигател и участник, който има заслуга за развитието и популяризирането на този регион.

Таблица 2. Активни стопански субекти по сектори на дейност съгласно НКД Рев.2, по общини, по години, към 31 декември

Богданци	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Обекти за настаняване и кетъринг дейности	29	26	29	25	28	26
Изкуство, развлечения и отдих	5	4	5	5	5	6
Други дейности по предоставяне на услуги	6	4	8	8	5	5
Босилово	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Обекти за настаняване и кетъринг дейности	9	8	8	7	6	6
Изкуство, развлечения и отдих	3	2	3	3	3	5
Други дейности по предоставяне на услуги	2	1	2	1	4	2
Валандово	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Обекти за настаняване и кетъринг дейности	20	21	22	21	26	27
Изкуство, развлечения и отдих	4	4	6	8	7	7
Други дейности по предоставяне на услуги	13	17	17	21	24	19
Василево	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Обекти за настаняване и кетъринг дейности	3	5	4	5	5	6
Изкуство, развлечения и отдих	2	3	1	2	2	3
Други дейности по предоставяне на услуги	1	3	1	1	2	3
Гевгелия	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Обекти за настаняване и кетъринг дейности	92	100	76	78	86	79
Изкуство, развлечения и отдих	18	20	21	23	24	27
Други дейности по предоставяне на услуги	48	46	49	54	56	53
Дойран	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Обекти за настаняване и кетъринг дейности	25	25	22	22	22	22
Изкуство, развлечения и отдих	1	2	2	2	1	1
Други дейности по предоставяне на услуги	2	1	5	1	2	3
Конче	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Обекти за настаняване и кетъринг дейности	/	1	1	1	2	2
Изкуство, развлечения и отдих	1	/	/	1	/	1
Други дейности по предоставяне на услуги	1	2	3	3	1	1
Ново Село	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Обекти за настаняване и кетъринг дейности	18	16	15	17	15	14
Изкуство, развлечения и отдих	2	1	1	1	1	1
Други дейности по предоставяне на услуги	9	7	5	5	5	7
Радовиш	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Обекти за настаняване и кетъринг дейности	39	45	43	45	43	44
Изкуство, развлечения и отдих	13	11	13	17	20	21
Други дейности по предоставяне на услуги	55	52	50	50	52	53
Струмица	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Обекти за настаняване и кетъринг дейности	126	118	121	129	126	127
Изкуство, развлечения и отдих	28	31	32	33	35	32
Други дейности по предоставяне на услуги	163	170	178	152	132	121

1.1.3 ПРЕГЛЕД НА КЛЮЧОВИ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ В ОБЛАСТТА НА ТУРИЗМА НА МЕСТНО НИВО

Ключовите заинтересовани лица на местно ниво като цяло в областта на туризма, както и селския туризъм са секторите или отделите за местно икономическо развитие в общините, туристически информационни центрове и бюра, туристически агенции, хотели, заведения за хранене и други места за настаняване.

ОБЩИНА БОГДАНЦИ

Община Богданци има потенциал за развитие на туризма (спа, планински, воден, спортен туризъм, ловен туризъм и др.).

Туристически и кетъринг съоръжения

На територията на общината няма хотели, мотели, къмпинги, планински и ловни хижи. Не съществува организирана форма за предлагане на частни квартири в общината и засега няма категоризация на частни квартири. На територията на общината няма туристически агенции.

В общината има кетъринг съоръжения като ресторанти, пицарии и сандвичарници, които са важни за гастрономическия туризъм, както и няколко кафенета-барове и дискотека за развлечения.

Културно-исторически забележителности

Културният туризъм е представен чрез провеждане на различни мероприятия (Богдански срещи, Първомайски състезания в Стояково, спортни състезания), изложби (Графична работилница "София"), карнавали, панаири и празници.

На територията на общината религиозни сгради са: Църквата "Свети Атанасий", църква "Св.Св. Кирил и Методий", църква "Успение Богородично", църква "Света Неделя" и манастирът "Свети Димитрий".

Спортно-развлекателни комплекси в общината са: Спортната зала в Богданци, спортно-стрелковия клуб "Магнум", спортно-развлекателна пътека "Палъурци-Дойран".

Археологически обекти, които все още не са проучени, са: Барданов Камен, Света Гора, Тумба, Стояково, Бегово, Мамино, Рамнище, Голема Чешма, Друм I и Друм II, Зад Камен, Кошкют, Шипков Дол, Молникот, Селище, Манастирчето.

Природно наследство

На територията на общината няма национални паркове, нито защитени територии, а защитени растителни видове са: папрат фригиански изетес и растението астралагус.

Ловните стопанства, установени с решение на правителството на Република Македония, са: Погано, Стояково и Църничине. На територията на общината има риболовно сдружение "Риболовец", Стояково.

Населеното място Палаурци има потенциал да развива алтернативни форми на туризъм - селски туризъм. Селото е празно, без жители, а католическата църква прави сериозни инвестиции, за да съживи този район, като построи църквата "Свети Апостол Павел".

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Отдел за местно икономическо развитие (Местен икономически и социален съвет);
- Отдел за градоустройство, комунални дейности, опазване на околната среда и обществени дейности;
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, кафе-баровے);
- Спортен клуб "Магнум", Богданци;
- Ловно дружество "Тигър";
- Сдружение за алпинизъм "Дъб";
- Културен център "Бранд Петрушев", Богданци;
- Религиозни обекти (църкви, джамии) и манастири.

ОБЩИНА БОСИЛОВО

Туристически и кетъринг съоръжения

На територията на общината няма хотели, мотели, къмпинги, планински и ловни хижи. Не съществува организирана форма за предлагане на частни квартири в общината и засега няма категоризация на частни квартири. На територията на общината няма туристически агенции.

В общината има кетъринг съоръжения като ресторанти, пицарии и сандвичарници, които са важни за гастрономическия туризъм, както и няколко заведения.

Културно-исторически забележителности

Културният туризъм е представен чрез поддържане на различни мероприятия (Среща на русалиите в Секирник), спортни събития (борба на бикове в Секирник), панаири и религиозни празници.

На територията на общината религиозни сгради са: Църквата "Свети Атанас", новопостроената католическа църква в Радом, църква "Свети Константин и Елена", Църква "Свети Спас", православна църква "Свети Георги", католическа църква "Свети Кирил и Методий" и Мъжкият манастир на Светиите Климент и Наум Охридски в Хамзали. В населените места Босилово и Радово има турска джамия, в село Иловица има Безименна джамия, в село Еднокукево се намира една от най-старите джамии.

Археологически обекти в община Босилово са: Варница, Гробища, Крива Топола, Кръст, Куши Тумба и Църквище в село Иловица, епиграфски паметници в село Петралинци, Гаскарник в село Сарай, епиграфски паметник и обект Тумба в селото Гечерлия, некропол от желязната ера между селата Дървош и Сушица, Говедарник и Тумба в село Хамзали.

Природно наследство

На територията на общината няма национални паркове, а защитената територия е Моноспитовското блато, защитени растителни видове са: царската папрат, четирилистната марзилея, блатната папрат, синя трева и др.

Ловните територии, определени с решение на правителството на Република Македония, са: Ловище № 9-Босилово и Ловище № 3а - Огражден.

Моноспитовското блато като последното блато в Македония е важно за развитието на селския туризъм.

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Звено за комунални въпроси и опазване на околната среда и местно икономическо развитие;
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, кафе-барове);
- КУД "Гоце Делчев" от Босилово;
- КУД "Русалия" от Секирник;
- Футболен клуб "Хоризонт";
- Ловно дружество "Гоце Делчев" от Босилово;
- Религиозни обекти (църкви, джамии) и манастири.

ОБЩИНА ДОЙРАН

Туристически и кетъринг съоръжения

На територията на общината има 6 хотела (Македония, Романтик, Полин, Престиж, Казино Хит Интернационал, Казино Атлантик), 2 мотела (Дандар и Истатов), около 20 места за почивка с над 1000 легла, 3 къмпинга (Партизан, Детски дом 11 октомври - Николич и Акико - които не работят) На територията на общината няма туристически и ловни хижи. В общината има организирана форма за предлагане на частни места за настаняване в около 150 частни сгради в Стар Дойран, Нови Дойран и Сретенево с около 1000 легла. На територията на общината няма туристически агенции.

В общината има заведения от типа на ресторанти, пицарии и сандвичарници, които са важни за гастрономическия туризъм, кафе-барове и няколко дискотеки.

Културно-исторически забележителности

Културният туризъм е представен чрез поддържане на различни мероприятия (Фестивалът Дойрански ръкувания, Дойранска автентика, Фестивал на сладкото от диви смокини, Дойранска вечер, Веща жена), спортни събития (Мото-Рали Дойран), панаири и отбелязването на религиозни празници.

На територията на общината значими религиозни сгради са: Църквата "Свети Пророк Илия" и църквата "Света Богородица" в Стар Дойран, Църква "Свети Георги" в Нов Дойран, църква "Свети Илия" във Фурка, както и манастирският комплекс "Свети Партений Зографски" - в Стар Дойран. В населените места Гопчели, Куртамзали, Дурутли, Органджали, Севендекели, Джумабос и Чаушали, в които предимно живее турско население има джамии, които нямат значително културно-историческо значение.

Най-известните археологически обекти в община Дойран са: Турски хамам в Стар Дойран и Часовниковата кула, също в Стар Дойран.

Природно наследство

На територията на общината няма национални паркове и защитени територии, защитени видове са по-голямата част от флората и фауната, открити в езерото Дойран.

Ловни места, по решение на правителството на Република Македония, е ловно стопанство "Карабалие", а езерото Дойран е известно и подходящо за спортен и развлекателен риболов.

Туристическата и рекреационна пътека Дойран-Палаурци предлага възможност за развитие на алтернативни видове туризъм, които ще допълнят вече развития летен туризъм.

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Отдел за градоустройство, комунални дейности и опазване на околната среда;
- Отдел за местно икономическо развитие;
- Туристически информационен център на община Дойран;
- 6 хотела (Македония, Романтик, Паулин, Престиж, Казино Хит Интернешънъл, Казино Атлантик);
- 2 мотела (Дандар и Истатов);
- Двадесет места за настаняване с над 1000 легла;
- 3 къмпинга (Партизан, детски дом 11 октомври - Николич и Акико, който не работи);
- Собственици на частни квартири (150 места с 1000 легла общо);
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, кафе-барове, дискотеки);
- Ловно дружество "Дойран" от Стар Дойран;
- Сдружение за спорт и риболов "Дойранско езеро" от Нови Дойран;
- Дойрански музей;
- Религиозни обекти (църкви, джамии) и манастири.

ОБЩИНА ГЕВГЕЛИЯ

Туристически и кетъринг съоръжения

В община Гевгелия има развитие на няколко алтернативни форми на туризъм, като транзитен, воден, планински и културен туризъм.

На територията на общината има 11 хотела (Аполония, Пелагония -Тириц, Нар, Ашикот, Бужор, Илинден, Ясен, Калифориния курорт, Хотел Казино Фламинго, Хотел Казино Принцес, Ски център Кожуф), 1 мотел (мотел Вардар), 1 курорт (Смрдлива вода). На територията на общината няма къмпинги. В общината няма организирана форма за предлагане на частни

квартири, а досега не е извършена категоризация на частни квартири. На територията на общината има 3 туристически агенции (ТА "Дори", ТА "Одеон" и ТА "Путник АС").

В общината има заведения от типа на ресторанти, пицарии и сандвичарници, сладкарници, които са важни за гастрономическия туризъм, кафе-барове и няколко дискотеки.

Културно-исторически забележителности

Културният туризъм е представен чрез поддържане на различни мероприятия (Фестивалите: Смоквияда, Нар, Фестивал на китарата, Гевгелийско културно лято, Дни на комедията и Фолклорен гердан), годишна изложба на членове на дружеството на художниците на Гевгелия, международни изящни изложби (Югосвен и Дойран), спортни събития (баскетболен турнир Геведион 2010, Мемориален турнир по класически футбол Тихо, Миравци), панаири и отбелязване на религиозни празници. Общината организира и панаири на книги и Великденски панаир.

В община Гевгелия съществуват и следните културни обекти: Старият турски хамам, като изложбена площ, Народния театър в Гевгелия, Кино "Култура", Залата на пионерския дом.

На територията на общината значими религиозни сгради са: Църквата "Света Троица", Църква "Свети Кирил и Методий", църква "Рождество Богородичино" в Дева, Църква "Свети Архангел Михаил" в Моин, Църква "Свети Димитър" в Конче, църква "Рождество Богородичино" в Хума, църква "Свети Георги" в Серменин, църква "Свети Димитър" в Кованец, църква "Свети Атанасий" в Негорци, църква "Свети Константин и Елена" в Мързенци, църква "Света Петка" в Пардейци, църква "Свети Димитри" в Смоквица, църква "Св. Атанасий" в Габрово, църква "Свети Спас" в Петрово, църква "Рождество Богородичино" в Давидово, църква "Свети Илия" в Смръдлива Вода, църква "Света Петка" в Милетково, църква "Свети Константин и Елена" в Миравци.

Известни манастири са "Свети Спас" в Гевгелия, "Свети Илия" в Давидово и "Свети Атанас" в Петрово. В града, в близост до градския базар, е турският хамам.

Най-известните археологически обекти в община Гевгелия са: Вардарски рид, Суха Река, останки от църква в Прдейци, Градошор-Мрамор в Милетково, Бистерна в Прдейци, Агова чешма в Смоквица, Църква "Свети Димитър" в Смоквица, Вишов клен в Смоквица, Керамидница, Градище и Туфка в Смоквица, Милци в Дева, Башот-Горна кория в Негорци, Варианта в Давидово.

Специфичната архитектура в община Гевгелия е представена от железницата, Вила Тина, Народната библиотека, Кангов конак и Андреев конак.

Спортно-развлекателни комплекси в общината са: Градски стадион Гевгелия, Спортна зала "26 април", ДТВ "Партизан", футболен стадион в Миравци и открито олимпийско

стрелбище за стрелба с пистолет. На територията на община Гевгелия има предвидени 5 ловни стопанства за едър и дребен дивеч с решение на ПМ: Милисин, Висока Чука, Стара река, Кованици и Мързенци. Риболовът се извършва на река Вардар и водосбора на Габрово.

На територията на общината има планински хижи: "Томе Кротки", "Висока Чука" и ловен дом "Милисин".

Природно наследство

На територията на общината няма национални паркове, защитени територии или защитени видове. Има един специален вид растение, наречено дърводелец, който променя цвета си четири пъти годишно.

Благодарение на лечебната минерална вода, има усилено развитие на селския туризъм, особено в с. Ново село до Смърдлива вода.

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Звено за местно икономическо развитие и трансгранично сътрудничество;
- Отдел по градоустройство, строителство и опазване на околната среда;
- Културен център "Македония";
- Национална библиотека "Гоце Делчев";
- Националният театър в Гевгелия;
- Кино "Култура";
- Музей на Гевгелия;
- Асоциация на алпинистите "Козуф";
- Ловно стопанство "Орел";
- Спортна и риболовна агенция "Юг" в Гевгелия;
- Фондация за местно развитие и развитие на информационните технологии (ФЛОРИТ), Гевгелия;
- 11 хотела (Аполония Пелагония-Тириц, Нар, Ашик, Бужор, Илинден, Ясен, Калифорния курорт, Хотел Казино Фламинго, Хотел Казино Принцес, Ски център Кожуф);
- 1 мотел (мотел Вардар);
- 1 курорт (Смърдлива вода);

- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, кафе-барове, дискотеки);
- Туристически агенции (Дори, Одеон и Путник АС);
- Религиозни обекти (църкви, джамии) и манастири.

ОБЩИНА КОНЧЕ

Туристически и кетъринг съоръжения

На територията на общината няма хотели, мотели, къмпинги, планински и ловни хижи. Не съществува организирана форма за предлагане на частни квартири в общината и засега няма категоризация на частни квартири. На територията на общината няма туристически агенции.

От кетъринг съоръженията в общината има само 1 традиционен ресторант "Вила", няма пицарии, сандвичарници, сладкарници, кафенета и дискотеки.

Културно-исторически забележителности

Културният туризъм се състои от поддържане на културни прояви (Топол - културна вълна), спортни събития (футболен турнир под прожекторите), панаири и празници.

На територията на общината религиозни сгради са: църквата "Свети Николай" в Дедино, църква "Рождество на Пресвета Богородица" в Ракитец, църква "Успение на Пресвета Богородица" в Долни Липовик, църква "Св. Великомъченик Георги"- Горни Липовик, църква "Св. цар Константин и царица Елена" в Лубница и манастирът "Св. архидякон Стефан" в Конче, който е обявен за паметник на културата.

Археологически обекти: "Гайнов дол", където е открита гробница от втори век - римският период.

Спортни и развлекателни комплекси в общината са: детска площадка за хандбал и футбол в основното училище в Конче.

Природно наследство

На територията на общината няма национални паркове, защитени територии или защитени видове.

Ловните територии, установени с решение на правителството на Република Македония, са Липовик и Габревци.

Община Конче е рядка природна територия със 100% екологично чиста околна среда с огромни възможности и ресурси за производство на здравословна храна. В екзотичния район, заобиколен от всички тези природни съкровища, се намира и манастирът "Св. Стефан", построен в далечната 1366 година.

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Отдел за местно икономическо развитие;
- Ресторант "Селска кръчма";
- Ловно-рибарска компания "Студенец" в Конче;
- Религиозни обекти (църкви, джамии) и манастири.

ОБЩИНА НОВО СЕЛО

Туристически и кетъринг съоръжения

На територията на общината няма хотели, има 2 мотела ("Подгорски ан", "Панорама"), не са регистрирани къмпинги. Не съществува организирана форма за предлагане на частни квартири в общината и засега няма категоризация на частни квартири. На територията на общината има 2 туристически агенции (ТА Панорама - Мокрино и ТА Лас Верас).

В общината има заведения за хранене като ресторанти, пицарии, сандвичарници и сладкарница, които са важни за гурме туризма, както и няколко кафенета и дискотеки.

Културно-исторически забележителности

Културният туризъм в Ново село е представен от различни събития, включващи: групово венчаване под водопада Колешино; Фестивал на храната, виното, песните и народния танц "Ново Фест"; Гергьовденски срещи; Фестивал на смоларския кестен; Срещи в Илинден; Събор на Св. Петка; Срещи под яворите; Фестивал на народни песни; Събиране на Пирго; Великденски събор, Страцинарски игри (карнавал), които се провеждат на Стара Нова година, спортни събития (турнир по футбол Илинден - Ново село, турнир по футбол в Зубово), панаири и други празници.

На територията на общината религиозни сгради са: църква "Св. Георги" в Ново село, църква "Св. Спас" в Колешино, Евангелистка - методистка църква, Христиан - адвентистичка църква, църквата на Свидетелите на Йехова, Църквата "Св. Кирил и Методий" в Борисово, Църквата "Свети Панталеймон" в Мокриево, Църквата "Свети Цар Константин и Елена" в Мокрино, Църквата "Св. Троица" в Смолари, църква "Св. Богородица" в Дражево, църквата "Св. Спас" в Старо Конярево, църквата "Св. Великомъченик Георги" в Сушица, църквата "Св. Георги" в Зубово, църква "Св. Илия" в Ново Конарево, Църква "Св. Климент Охридски" в Ново Конарево, църквата "Св. Богородица" в Самуилово, църквата "Св. Атанас" в Барбарево, църквата "Св. Параскева" и църквата "Св. Спас" в Байково, църквата "Св. Божията майка" в Байлен.

От манастирите са известни: манастир "Св. Георги и Св. Антоний" в Ново село и манастир "Св. Петър и Св. Павел" в Байково.

Археологически обекти в община Ново село са местността "Червено поле", която се намира на върха на планината Огражден, неолитното селище "Голема Трапеза" в местността Драгулево, обектът "Керамидарка" в района на село Мокрино и местността „Пирго“, която представлява средновековна кула, разположена над село Мокриево.

На територията на общината има планинска хижа "Шарена чешма", докато ловни домове няма.

Комплекси за спорт и отдих: спортна зала "Христо Татарчев", разположена в с. Ново село.

Природно наследство

На територията на общината няма национални паркове, а защитената местност е част от планината Беласица с площ от 702 хектара. В този раздел са разположени водопадите Смоларе и Колезино, които имат специален режим на защита. *Osmunda Regalis* е ендемичен вид папрат и единственото място на Балканите, където може да се намери, е близо до село Колешино.

Ловно стопанство №3 на планината Беласица е създадено като ловно стопанство с решение на правителството на Република Македония за създаване на ловни стопанства на територията на Република Македония.

В община Ново село има няколко туристически обекта, които я отличават от другите общини. Тук са добре познатите водопади Смоларески и Колешки, както и Мокринските извори. Вважен археологически обект е „Цървено Поле“.

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Звено за комунални въпроси и местно икономическо развитие;
- Център за обслужване на гражданите;
- 2 мотела (Подгорски ан, Панорама);
- Планински и алпийски клуб "Ентузиаст" - Струмица;
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, сандвичарници, кафенета, дискотеки, сладкарница);
- Културен център "Яне Сандански" - Ново село;
- Ловно дружество "Елен" - Ново село;
- Туристически агенции (ТА Панорама - Мокрино, ТА Лас Вегас);
- Религиозни обекти (църкви, джамии) и манастири

ОБЩИНА РАДОВИШ

Има няколко алтернативни форми на туризъм в община Радовиш, като спортен, ловен, риболовен и селски туризъм.

Туристически и кетъринг съоръжения

На територията на общината има 2 хотела ("Панорама" и "Бахамас"), няма мотели, курорти и къмпинги. Не съществува организирана форма за предлагане на частни квартири в общината и засега няма категоризация на частни квартири. На територията на общината има 2 туристически агенции (ТА "Атлантис" и ТК "Орбита турс").

В общината има кетъринг съоръжения като ресторанти, пицарии и сандвичарници, които са важни за гастрономическия туризъм, има и кафенета и няколко дискотеки.

Културно-исторически забележителности

Културният туризъм е представен чрез поддържане на различни мероприятия ("Св.Спасо Радовишки", Карамански поетични срещи, Радовишко културно лято, Международен детски фолклорен фестивал "Оро весело", Фестивал на местния фолклор "Гайда", Фестивал на староградска серенада "Са нок седам", фолклорен фестивал в село Подареш, фестивал на македонския фолклор, традициите, обичаите, носията, музикални инструменти, който

традиционно се провежда в село Инево), изобразителна изложба, която се поддържа в манастира "Св Пантелеймон" в с. Брест, спортни събития (мото събор и първомайски спортни състезания), панаири и отбелязване на религиозни празници.

Център за култура "Ацо Караманов" - Радовиш е институция, където се провеждат всички културни прояви в Община Радовиш (Етно-музейна колекция, мултифункционална зала, която от време на време се използва за прожектиране на филми и като концертна зала.

На територията на общината значими религиозни сгради са: църквата "Свети Илия" в Радовиш, катедралата "Св. Троица" в Радовиш, църква "Свети цар Конастантин и царица Елена" в Раклиш, църква "Възнесение Христово" в Инево-енорийска църква, църква "Свети Николай" в Дедино, църква "Успение на Пресвета Богородица" в Долни Липовик, Църква "Свети Атанасий Велики" в Ораовица, църква "Св. вмч. Георги" във Воиславци, църква "Св. вмч. Георги" в Калугерица, църква "Вознесение Христово" в Погулево, църква "Свети вмч. Георги" в Подарена, църква "Свети Георги" в Покрайчево, църква "Успение на Пресвета Богородица" в Злеово, църква "Свети Димитър" в Смилянци.

Известни манастири са манастир "Успение на Пресвета Богородица" в Воиславци, манастир "Свети Пантелеймон" (намира се между градовете Щип и Радовиш в местността Пилав Тепе), манастир "Св.Георги" в Ораовица и Манастир "Света Троица" в Радовиш.

Най-известните археологически обекти в община Радовиш са местността "Хисар" и хълма "Пилав тепе". На територията на община Радовиш има и други обекти, които не са проучени: Гарван - Кулата на Сертов, Дамян - Стар Манастир, Долни Радеш - Трескавец, Яргулица - Градище, Караджалия - Асарлак, Калугерица - Голяма Кал, Калуджерица - Малка кал, Коджалия - Исарлък, Подареш - Маркова кула, Подареш - кула Демир Капия на Готен, Смилянци, Орлова кула, Радовиш - Исаар Кале, Сулдурци - хълма Колибите, Ораовица, Градище, Лубница - Иливер и други.

Спортно-развлекателни комплекси в общината са: Спортна зала "25-ти май", спортно-възстановителен комплекс "Шампион" с олимпийски басейн, градски футболен стадион, площадки за футбол, хандбал, волейбол, тенис кортове и други.

На територията на община Радовиш функционират 5 ловни стопанства, които са установени като ловни полета за едър и дребен дивеч с Решение на ПМ за установяване на ловни полета на територията на Република Македония, и това са: "Плачковица" и "Смилянци", предназначени за лов на едър дивеч, както и ловните домове "Инево", "Подареш" и "Парналия", предназначени за лов на дребен дивеч (полска яребица, див заек). Ловното дружество "Готен" - Радовиш е единственото дружество, което работи на територията на тази община и стопанисва от нея.

На територията на общината има алпинистко дружество "Плоча", което е първото в Република Македония, както и хижата "Джумая".

Спортният риболов на територията на община Радовиш предимно се извършва на ръкава на р. Мантово в община Конче, която разполага с богат рибен фонд.

Природно наследство

На територията на общината няма национални паркове и защитени територии. *Platanus orientalis* L, известен като клен или чинар, се намира под закрилата на Министерството на околната среда като природна рядкост.

Богатството на горския фонд, разнообразието на флората и фауната, чистата и здравословна околна среда, конфигурацията на терена, реките и изкуствените водоеми правят района атрактивен за развлекателен, спортен, ловен, риболовен и селски туризъм.

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Отдел за местно икономическо развитие;
- 2 хотела (Панорама и Бахамас);
- Алпинистки клуб "Плоча";
- Планински клуб "Бел Камен" - Радовиш;
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, сандвичарници, кафенета, дискотеки, сладкарница);
- Център за култура "Ачо Караманов" - Радовиш;
- Библиотека "Братя Миладинови" - Радовиш;
- Религиозни обекти (църкви, джамии) и манастири;
- Спортен и отдих комплекс "Шампион";
- Ловен клуб "Готен";
- Велосипеден клуб "Джака";
- Спортен и рекреативен риболовен клуб "КРАП";
- Мото-клуб "Джинк";
- Планински клуб "Паок Бел Камен";
- Сувенирници: Крин, Астор, Мимоза;
- Туристически агенции (Атлантида и Орбита Турс).

ОБЩИНА СТРУМИЦА

Туристически и кетъринг съоръжения

На територията на общината има 11 хотела (Сириус, Илинден, Тивериопол, Централ, Вила Парк, Есперанто, Глигоров, Еми, Студио Ин, Цар Самуил и Дукат,) и един мотел - Мотел Сейнт Джордж. На територията на общината няма курорти, нито къмпинги. Не съществува организирана форма за предлагане на частни квартири в общината и засега няма категоризация на частни квартири. На територията на общината има 9 туристически агенции (Атлантида, Сафари, Нова Травъл, Путник, Скала Травъл, Тивер, Олимпия, Икарус и Астраи).

В общината има заведения от типа на ресторанти, пицарии и сандвичарници, сладкарници, които са важни за гастрономическия туризъм, кафе-барове и няколко дискотеки .

Културно-исторически забележителности

Културният туризъм е представен чрез поддържане на различни мероприятия (фестивал на камерния театър "Ристо Шишков", фестивал "Астерфест" и фестивала за карикатури и афоризми), изложби в рамките на честването на патрона на град Струмица, Св. Петнадесет Тивериополски свещеномъченици, Международен Струмишки художествен пленер, Струмишкия карнавал като една от най-забележителните културно-фолклорни прояви, изложението за потребители "Струмица Експо", както и редица панаири, които се провеждат в рамките на религиозните празници на населените места и които имат местен характер.

Град Струмица е домакин на много спортни събития, които се организират през цялата година, като новогодишно - коледен турнир по футбол.

В рамките на националната институция, Център за култура "Антон Панов", се намират Националният театър "Антон Панов", художествена галерия и Дома на културата с местната библиотека "Благой Янков Мучето". В Струмица се намира Държавният архив на Република Македония и НУ институт за опазване на паметниците на културата и музей. Галерия с икони се намира в долната част на църквата "Св. 15 Свидетели на Тивериопол". Кинопрожекции в Струмица се извършват периодично в мултифункционалните зали на Националното заведение Център за култура "Антон Панов", в Дома на армията и летния културен амфитеатър в градския парк за прожекции на филми на открито. Центърът за култура "Антон Панов" понякога се използва и като концертна зала, а с малка концертна зала разполага Общинското музикално училище "Боро Джони".

На територията на общината по-значителни религиозни обекти са: Комплексът на църквата "Св. 15 Тивериополски свещеномъченици", Съборната църква "Свети Кирил и

Методий", която е двуолтарна църква, Църквата "Св. 40 Севастийски мъченици", църквата "Св. Димитрий и Св. Григорий Палама", католическата църква „Успение на Пресвета Богородица" и Евангелистката - методистка църква.

Известни манастири на територията на община Струмица са: комплексът църкви "Св.Леонтий" в село Водоча, манастирът "Св. Богородица Елеуса " в село Велюса и манастирът "Св. Илия ", разположен на връх Еленица на 4 км от Струмица.

Орта-джамия е комплекс от сгради, които се намират в старото градско ядро на Струмица. В този обект са открити находки от елинистичния, римски, античния и средновековния период.

Най-известните археологически обекти в община Струмица са: Римската терма, която всъщност представлява римско термо-минерални бани (Balneum), Цареви Кули, които се намират на върха на хълма над града Струмица, Пирг кула и местността "Мачук", която се намира в близост до Орта - джамия.

Спортно-развлекателни комплекси в общината са: градския стадион "Младост", спортна зала "Парк", клубът за гимнастически спортове "Партизан", басейна и тенис кортовете "Водолей", басейна и тенис кортове при Дома на АРМ, Картинг Струмица, пътека Ловен дом - Св. Илия.

Риболова в Струмишкия регион се извършва на язовирите Водоча и Турия, река Струмица, водоеми Маркова река, Иловица и Дървош.

На територията на общината има: Планинска хижа "Шарена чешма", който е разположен в полите на планината Беласица, ловен дом, който се намира в подножието на Цареви Кули и малкият ловен дом, който се намира в Белотино в местността "Дрълаж".

Природно наследство

На територията на общината няма национални паркове и защитени територии. *Osmunda regalis* (кралска папрат) е ендемичен вид папрат, който се развива на много малко пространство, а в този район се среща в районите на Банско и Габрово. С решението на Община Струмица от 1987 г. това растение се третира като защитено.

На територията на община Струмица функционират 4 ловни дома, които са установени като ловни полета за едър и дребен дивеч с Решение на ПМ за установяване на ловни полета на територията на Република Македония, и те са: Водоча, Варварница, Търкаяна и Беласица. Те се управляват от Ловно Дружество Беласица.

Под склоновете на планината Беласица, в населеното място Габрово, в близост до третия Габровски водопад има недостатъчно изследвана пещера, за която няма официални данни за нейното значение.

В селищата Габрово (Габровски водопад) и Белотино има условия и възможности за развитие на различни форми на алтернативен туризъм, особено за селски и екотуризм. Има няколко семейства от този град, които предлагат разнообразни услуги за чуждестранни туристи, като подготовка на традиционна храна, туризъм в планината, разходка из селото с коне и магарета и др.

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Сектор за местно икономическо развитие;
- Център за сътрудничество с НПО;
- 11 хотели (Сириус, Илинден, Тивериопол, Центал, Студио Ин, Цар Самуил, Дукат, Есперанто, Еми, Глигоров и Вила Парк);
- Мотел Свети Георги;
- Планински и алпийски клуб "Ентусиаст" - Струмица;
- Ловно сдружение Беласица - Струмица;
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, сандвичарници, кафенета, дискотеки, сладкарница);
- Национална институция Културен център "Антон Панов";
- Институт и музей - Струмица;
- Национален театър "Антон Панов";
- Религиозни обекти (църкви, джамии) и манастири;
- Градски стадион "Младост", Спортна зала "Парк", Клуб за гимнастически спортове "Партизан", Басейн "Водолей", тенис кортовете "Водолей" и Дома на армията;
- Ловно дружество Беласица;
- Спортни и риболовни компании (СРД Мрена, ЗСР Шампион 2005 Струмица, СРД Бистро, СРД Трофеј);
- Център за популяризиране и развитие ПРОМО ИДЕЯ, Струмица;
- Туристическа асоциация Струмица - Струмица;
- Магазини за сувенири (Аквила, Бамбус-М, Гросист, Весна, Интер-делта, Класик-М, Мимоза Си Б, Тифани);
- Търговски центрове, търговски център "Глобал";

Туристически агенции (ТА Атлантис, ТА Сафари, ТА Нова травел, ТА Путник, ТА Скала травел, ТА Тивер, ТА Олимпия, ТА Икарус, ТА Астран и др.).

ОБЩИНА ВАЛАНДОВО

Туристически и кетъринг съоръжения

На територията на общината има 1 хотел (Анска Река). На територията на общината няма мотели, курорти и къмпинги. Не съществува организирана форма за предлагане на частни квартири в общината и засега няма категоризация на частни квартири. На територията на общината няма туристически агенции.

В общината има кетъринг съоръжения като ресторанти, пицарии и сандвичарници, сладкарници, които са важни за гастрономическия туризъм, кафенета и няколко дискотеки.

Културно-исторически забележителности

Културният център "25 май", който включва кино "Хром", пионерския клуб и местната радиостанция. Библиотеката "Гоце Делчев" също функционира в рамките на центъра, а в нейните помещения са разположени няколко културни институции и организации.

Културният туризъм е представен чрез поддържане на различни мероприятия (Фолк Фест-Валандово и международен фестивал на турски език, фестивала на пролетните веселби "Хид-Бах-Шенфест"), манифестацията "Ракияда", художествена изложба от международен характер, която се организира в манастира "Свети Георги", както и голям брой панаири, провеждани в рамките на религиозните празници на населените места и са с местен характер.

В Община Валандово се организират турнири по футбол, волейбол и баскетбол, които най-често се организират в рамките на религиозните празници.

Най-ценният спортен комплекс за община Валандово е спортната зала "Филип II Македонски", където се провеждат много спортни събития, сред които и Олимпиадата за хора с интелектуални затруднения.

На територията на общината са по-значими следните религиозни обекти: църква "Св. Димитрий" във Валандово, църква "Св. Георги" в Собри, църква "Св.Георги" в Пирава, църква "Успение на Пресвета Богородица" в Йосифово, Църква "Свети Димитър" в Градец, църква "Св. Атанасий" в Удово, църква "Св. Георги" в Брайковци, църква "Св. Димитри" в Балинци, църквата "Св. Параскева" в Марвинци и църквата "Св. Архангел Михаил" в Гричище.

За общината най-значим е манастирският комплекс "Св. Георги", в който освен храма има няколко други съоръжения, които служат за настаняване и престой за една нощ.

На територията на общината има джамии в населените места Чалакли, Калково, Казандол и Дедели, но тези джамии нямат значително културно историческо значение.

Най-известните археологически обекти в община Валандово са: обектът Исар-Марвинци, Маркова Кула на планината Плавуш, Стакина чешма - Валандово, археологически комплекс Валандово, Паметник - костница - Удово и археологическия обект Каракуш-Дедели.

Републиканският институт за опазване на паметниците на културата - Скопие, на територията на Община Валандово, е установила следните паметници на културата:

Археологически обект Стакина чешма;

Археологически обект Исар-Марвинци;

Средновековната кула;

Археологически обект Каракуш - с. Дедели.

На територията на тази община е регистрирано Спортно-риболовно дружество "Клен", което е концесионер на река Вардар от хода при с. Добре до тунела на Демир Капия.

На територията на общината няма туристически и ловни общежития.

Природно наследство

На територията на общината няма национални паркове и защитени територии.

На територията на община Валандово се срещат много редки растения, които не са защитени видове, но са важни и трябва да имат специален режим на защита, като дъба *Quercus coccifera*, тис - *uniperus ehcelsa* и отделни дървета от култивирани растения от типа *arbutus andrachne*. В местността Извор (община Валандово) има клен над 700 години.

На територията на община Валандово функционират две ловни дружества, които са установени като ловни полета за едър и дребен дивеч с Решение на ПМ за установяване на ловни полета на територията на Република Македония, и това са: Честово и Башибос. Те се управляват от ловно дружество "Орел".

На територията на тази община няма по-съществени дейности за развитието на алтернативни форми на туризъм.

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Отдел за местно икономическо развитие;
- Хотел "Анска Река";
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, сандвичарници, кафенета, дискотеки, сладкарница);
- Сдружение за планинарство "Юг" - Вълнадво;
- Културен център "25 май";
- Спортна зала "Филип II Македонски";
- Ловно-стрелково дружество "Орел";
- Спортно и риболовно дружество "Клен";
- Магазини за сувенириувенири ("Флора 95", "Кармен", "Уникат Комерц");
- Религиозни обекти (църкви, джамии) и манастири.

ОБЩИНА ВАСИЛЕВО

Туристически и кетъринг съоръжения

На територията на общината има 1 хотел (Мис Стоун), който се намира в село Василево. На територията на общината няма мотели, курорти и къмпинги. Не съществува организирана форма за предлагане на частни квартири в общината и засега няма категоризация на частни квартири. На територията на общината няма туристически агенции.

В общината от типа на заведенията за обществено хранене има само един ресторант "Мис Стоун" и дискотеката "Трокадеро".

Културно-исторически забележителности

Културният туризъм е представен чрез поддържане на различни мероприятия (Ден на праза в село Градашорци, Манифестацията Априлиада, Традиционен събор по повод религиозния празник Великден в църквата "Св. Богородица" в Радичево, Патронен празник на училището "Гоце Делчев", Среща между Струмишки и Радовишки младежи и събитие по повод деня на основаване на общината, както и редица панаири, които се провеждат в рамките на религиозните празници на населените места, които имат местен характер.

В община Василево се организират Гергьовденски конни надбягвания, Великденски турнир по футбол и Марш Варварица.

Културният живот в община Василево се провежда в Задружния дом "Илинден", както и Културно-художествено дружество "Гоце Делчев".

Републиканският институт за опазване на паметниците на културата - Скопие, на територията на Община Василево, е обявил за паметник на културата: църква "Св. Петка (Параскева)" в Трибичино.

На територията на общината по-значителни религиозни обекти са: църквата "Св. Параскева" в Трибичино, църква "Света Богородица" във Василево, църква "Свети Никола" в Градошорци, църква "Св. Троица" в Доброшинци, църква "Св. Георги" в Еденково, църква "Св. Георги" в Пиперево, църква "Св. Петка" във Варварица, църква "Успение на Пресвета Богородица" във Владевци, църква "Св. Спас" в Дукадино, църква "Св. Пророк Илия" в Радичево, църква "Св. Димитър" в Седларци, църква "Св. Илия" в Нивичино, църква "Св. Наум" в Чанаклия и католическите църкви "Св. Георги" в Чанаклия и църквата "Св. Божия майка" в Нова Маала.

В село Трибичино има монашески църкви или манастири, а в село Ангелчи се намира най-известния в общината манастир Св. Йоан Златоуст.

Мюсюлмански (ислямски) храмове или джамии има изградени в селата Висока Маала, Нова махала и Градашорци. Тези джамии нямат голямо културно и историческо значение.

Най-известните археологически обекти в община Василево са:

- местността "Страната" в село Ангелци;
- селище от древността "Варвара" в село Варварика;
- археологически обект "Пилат" в село Висока Маала;
- древно селище в с. Владевци;
- археологически обекти: "Блок на ЗИК", "Крсла" и "Тумба" в района на село Доброшинци;
- малко градско селище от римско време, в района на днешното село Дукадино, т.е. в местността "Чуй Петел";
- археологически обект "Пашалкарка" в село Единиково;
- селища от края на античния период: "Храмада" и "Мангала" в с. Нова Маала;
- археологически обект "Тарласи" в село Пиперево;
- населено място "Грамади" в района на селото;
- археологически обект "Киров Рид" край село Седларци;
- археологически обекти: Граница-Чука и Манастир в село Сушево;
- археологически обекти: трибичино, дерени Дрибол, в района на село Трибичино;
- археологически обекти: Градище и Мездра, в района на с. Канаклиево;

На територията на общината няма туристически и ловни домове. Риболовни дружества не са регистрирани на територията на община Василево.

Природно наследство

На територията на общината няма национални паркове и защитени територии, нито защитени видове. На територията на община Василево функционират 2 ловни дружества, които са установени като ловни полета за едър и дребен дивеч с Решение на ПМ за установяване на ловни полета на територията на Република Македония, и това са: ловно дружество № 8 - Василево и ловно дружество № 3 - Нивичино .

В населеното място Трибичино има идеални условия и възможности за развитие на различни форми на алтернативен туризъм, особено селски и еко туризъм (Илиева чешма и църквата Св. Параскева).

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Хотел "Мис Стоун";
- Заведения за хранене (ресторанти, дискотека);
- Дружество за културно изкуство "Гоце Делчев";
- Религиозни обекти (църкви, джамии) и манастири;
- Ловно сдружение "Фазан" - Василево;
- Сувенирен магазин "Палма".

1.1.4 СТАТИСТИЧЕСКИ ДАННИ

Туризм

Таблица 3. Брой и нощувки на вътрешни и чуждестранни туристи по страни на принадлежност, 2011-2017 г., по общини, по години

Общи на	Туристи	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017	
		тури сти	нощу вки	тури сти	нощу вки	тури сти	нощу вки	тури сти	нощу вки	тури сти	нощу вки	тури сти	нощу вки	тури сти	нощу вки
Богданци	Вътрешни	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Чуждестранни	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Босилово	Вътрешни	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Чуждестранни	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Василево	Вътрешни	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Чуждестранни	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Валандово	Вътрешни	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Чуждестранни	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Гевгелия	Вътрешни	12.3	54.4	11.3	48.6	11.9	52.9	13.3	54.8	14.2	60.6	12.6	57.0	7.31	23.7
		38	45	94	25	70	61	54	76	16	24	31	11	4	37
	Чуждестранни	40.8	64.9	37.6	60.9	38.5	64.9	37.0	64.2	37.4	62.4	34.8	66.8	24.0	38.2
Дойран	Вътрешни	21.4	103.	23.3	109.	28.3	128.	42.4	195.	49.5	222.	50.9	237.	13.1	57.1
		40	062	25	157	69	198	48	787	90	688	21	356	77	77
	Чуждестранни	190	4.26	2.32	5.29	3.19	7.15	5.18	9.94	5.74	10.5	6.83	15.3	5.22	11.8
Конче	Вътрешни	7	5	7	8	7	8	3	6	8	14	7	34	4	80
	Чуждестранни	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Новосело	Вътрешни	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Чуждестранни	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Радовиш	Вътрешни	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Чуждестранни	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Струмица	Вътрешни	23.5	59.3	23.6	60.0	17.4	50.1	17.1	51.0	16.8	41.1	15.0	46.7	10.4	33.6
		63	56	59	55	75	47	95	64	33	73	55	61	21	51
	Чуждестранни	6.80	19.8	8.14	19.7	7.95	22.5	8.00	22.1	7.77	12.8	7.48	12.4	4.50	8.60
		4	79	6	41	3	19	4	97	3	77	7	35	5	3

Таблица 4. Брой на туристите и нощувките в Република Македонија, по региони, по години

Регион	Тур исти	2011		2012		2013		2014		2015		2016	
		тури сти	нощу вки	тури сти	нощу вки	тури сти	нощу вки	тури сти	нощу вки	тури сти	нощу вки	тури сти	нощу вки
Вардарски	общ о	12.0 64	21.13 9	15.8 67	25.98 9	17.1 96	30.84 0	20.6 67	39.66 2	24.3 08	39.63 6	26.0 64	41.64 3
Източен	общ о	13.6 15	28.85 2	18.8 65	37.35 8	20.7 47	42.22 2	23.0 35	49.22 1	25.9 07	53.35 7	30.5 68	66.51 5
Југозападен	общ о	249. 746	1.209 .187	251. 462	1.198 .260	264. 826	1.152 .651	269. 547	1.095 .452	298. 057	1.201 .927	322. 334	1.228 .617
Југоисточен	общ о	108. 555	312.3 37	106. 978	305.1 63	109. 982	327.2 79	124. 707	401.0 65	133. 328	412.8 04	135. 092	437.6 07
Пелагонийски	общ о	76.4 69	208.9 18	72.0 54	174.3 04	70.3 12	162.7 52	65.5 27	154.5 95	62.0 19	157.7 66	58.3 55	141.1 53
Полошки	общ о	29.1 53	54.78 7	29.8 84	56.05 5	30.8 23	61.65 2	29.1 43	54.41 9	30.2 00	60.57 4	27.3 18	52.59 0
Североисточен	общ о	3.80 3	6.807	4.44 6	7.920	5.58 4	8.244	6.93 7	10.67 1	8.12 5	15.22 9	9.77 4	13.75 1
Скопски	общ о	154. 163	330.9 67	164. 077	346.6 43	182. 324	371.5 35	196. 087	390.7 98	234. 123	452.9 12	247. 338	479.2 84

Таблица 5. Капацитет за настанявање, по региони, по години

Регион	2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	бр.ст аи	бр.лег ла	бр.ст аи	бр.лег ла	бр.ст аи	бр.лег ла	бр.ст аи	бр.лег ла	бр.ст аи	бр.лег ла	бр.ст аи	бр.лег ла
Вардарски	589	1.701	689	1.829	690	1.819	666	1.677	675	1.696	699	1.818
Източен	544	1.606	599	1.721	620	1.826	637	1.869	641	1.894	669	1.985
Југозападен	16.0 33	41.45 4	16.0 35	41.45 8	16.0 50	41.41 1	16.3 04	42.02 5	16.3 70	41.91 7	16.4 72	42.10 5
Југоисточен	2.27 7	6.069	2.29 8	6.088	2.34 6	6.298	2.37 4	6.277	2.40 4	6.316	2.44 3	6.438
Пелагонийски	3.33 0	1.165	3.49 7	10.31 0	3.32 2	10.00 1	3.43 1	10.05 5	3.38 6	9.993	3.41 7	10.07 8
Полошки	1.01 8	3.058	1.01 4	3.059	1.07 2	3.153	1.11 1	3.330	1.12 8	3.443	1.14 2	3.507
Североисточен	302	645	306	653	300	647	298	648	315	673	361	727
Скопски	2.35 5	5.039	2.43 9	5.169	2.48 7	5.142	2.60 1	5.344	2.89 3	6.089	3.10 2	6.510

Таблица 6.Туристи и нощувки на туристи по видове обекти за настаняване, след години

Видове обекти	2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	Турист	Нощувки	Турист	Нощувки	Турист	Нощувки	Турист	Нощувки	Турист	Нощувки	Турист	Нощувки
	общо	общо	общо	общо	общо	общо	общо	общо	общо	общо	общо	общо
Хотели - общо	412.505	887.543	432.843	936.891	482.942	1.004.770	508.913	1.044.887	588.593	1.206.912	632.657	1.253.495
Пансиони	2.031	3.730	2.298	4.253	2.295	3.827	2.371	3.801	1.636	2.689	965	1.738
Мотели	3.485	5.429	9.486	17.191	10.918	20.083	12.831	23.566	8.438	17.234	11.659	16.081
Туристически апартаменти	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.563	4.122
Пансиони	4.563	6.520	5.108	7.240	5.354	7.668	7.464	11.476	10.034	14.932	10.735	17.666
СПА центрове	27.142	220.053	27.169	216.185	27.888	221.687	28.976	223.663	28.853	21.5210	28.276	227.919
Планински домове и къщи	648	1.460	716	1.146	978	1.467	1.400	2.003	1.184	1.718	1.152	1.537
Работнически и лагери	15.057	63.325	11.998	49.115	13.775	51.239	13.882	50.597	14.390	49.522	13.842	46.505
Детски и младежки лагери	14.277	64.622	14.077	61.619	15.222	67.775	13.679	63.812	12.603	48.613	11.214	55.153
Младежки хотели	3.543	6.043	3.630	5.380	3.428	5.271	3.588	5.268	3.439	5.176	-	-
Къмпинги	17.539	99.306	17.882	94.833	16.199	73.646	15.903	58.267	12.084	41.962	11.947	39.845
Къщи, ваканционни къщи и стаи под наем - общо	115.736	738.019	104.537	681.251	99.951	647.980	103.592	667.739	111.168	746.447	117.039	762.544
Временни съоръжения за настаняване	1.239	5.011	1.233	7.962	1.452	6.231	562	3.004	714	2.929	591	2.112
Кемпери	4.210	4.210	4.585	4.585	5.654	5.654	7.307	7.307	6.158	6.158	2.617	2.617
Некатегоризирани обекти за настаняване	25.593	67.763	28.071	64.041	15.738	39.877	15.182	30.493	16.773	34.703	12.586	29.826

Таблица 7.Туристи и нощувки на туристи по видове туристически обекти, по години

Туристически места	2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	Туристи	Нощувки	Туристи	Нощувки	Туристи	Нощувки	Туристи	Нощувки	Туристи	Нощувки	Туристи	Нощувки
	общо	общо	общо	общо	общо	общо	общо	общо	общо	общо	общо	общо
Скопие	141.386	254.553	152.412	269.813	168.623	288.682	181.835	310.802	220.212	378.253	228.602	392.798
СПА центрове	27.441	220.640	27.430	216.516	28.405	222.362	29.532	224.374	29.169	215.541	28.276	227.919
Планински места	71.309	161.382	68.809	144.293	68.745	144.125	64.707	135.518	62.335	136.436	56.491	125.185
Места на езера	279.695	1.309.184	280.375	1.287.377	300.540	1.259.590	318.972	1.268.676	355.890	1.407.244	382.983	1.441.920
Други места	127.737	227.275	134.607	233.693	135.481	242.416	140.604	256.513	148.461	256.731	160.491	273.338

Таблица 8. Брой стаи и легла по видове обекти за настаняване, по години

Обекти за сместуване	2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	Стаи	Легла	Стаи	Легла	Стаи	Легла	Стаи	Легла	Стаи	Легла	Стаи	Легла
Хотели - общо	6.110	13.317	6.389	13.884	6.792	14.724	7.192	15.543	7.749	17.003	8.338	18.284
Пансиони	31	71	51	115	45	109	45	109	45	109	33	61
Мотели	152	371	296	670	296	673	319	699	308	662	347	772
Туристически апартаменти	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	51
Пансиони	79	184	84	195	99	238	136	336	169	386	172	399
СПА центрове	533	1.217	533	1.217	533	1.217	530	1.289	531	1.296	531	1.296
Планински домове и хижи	10	60	11	44	11	41	11	45	11	45	11	45
Работнически лагери	1.334	3.996	1.319	3.993	1.290	3.851	1.307	3.911	1.205	3.562	1.195	3.537
Детски и младежки лагери	1.431	6.668	1.438	6.674	1.414	6.596	1.429	6.590	1.324	6.384	1.296	6.330
Младежки хотели	24	48	24	48	24	48	24	48	24	48	-	-
Къмпинги	2.782	8.971	2.812	9.011	2.811	9.011	2.806	8.993	2.850	8.796	2.846	8.787
Къщи, ваканционни къщи и стаи под наем - общо	10.817	26.132	10.917	26.232	10.767	26.032	10.869	26.042	10.819	26.041	10.837	26.086
Временни съоръжения за настаняване	541	1.692	552	1.584	461	1.371	461	1.367	461	1.367	461	1.367
Кемпери	123	384	123	384	123	384	123	384	123	384	123	384
Некатегоризирани обекти за настаняване	2481	6626	2328	6236	2221	6002	2170	5869	2193	5938	2099	5769

Таблица 9. По-важни показатели в туризма, по години

Индикатори в туризма	2012	2013	2014	2015	2016
Средни номера на нощувките	3.24	3.07	2.98	2.93	2.87
Среден брой нощувки-местни туристи	4.29	4.22	4.1	4.11	4.06
Средният брой нощувки-чуждестранни туристи	2.31	2.21	2.17	2.13	2.06
Участие на местни туристи в общия брой на пристигащите туристи, в%	47.1	43.05	42.19	40.5	40.42
Участие на чуждестранни туристи в общия брой на пристигащите туристи, в%	52.9	56.95	57.81	59.5	59.58
Участие на местни туристи в общия брой нощувки на туристи, в%	62.3	59.14	57.99	56.71	57.17
Участие на чуждестранни туристи в общия брой нощувки на туристите в%	37.7	40.86	42.01	43.29	42.83
Участие на чуждестранни туристи в хотели в общия брой на пристигащите туристи, в%	89.5	90.39	88.76	91.21	92.52
Участие на нощувките на чуждестранни туристи в хотели в общия брой на нощувките на чуждестранни туристи в%	87.3	87.95	86.92	90.18	91.2
Нетен процент на заетост на леглата в хотелите и други подобни съоръжения (НКД Рев.2, сектор 3, 55.1), в%	-	-	22.54	22.99	22.01
Нетен процент на заетост на стаите в хотелите и други подобни съоръжения (НКД Рев.2, сектор 3, 55.1), в%	-	-	36.14	37.18	35.07

КЕТЪРИНГ

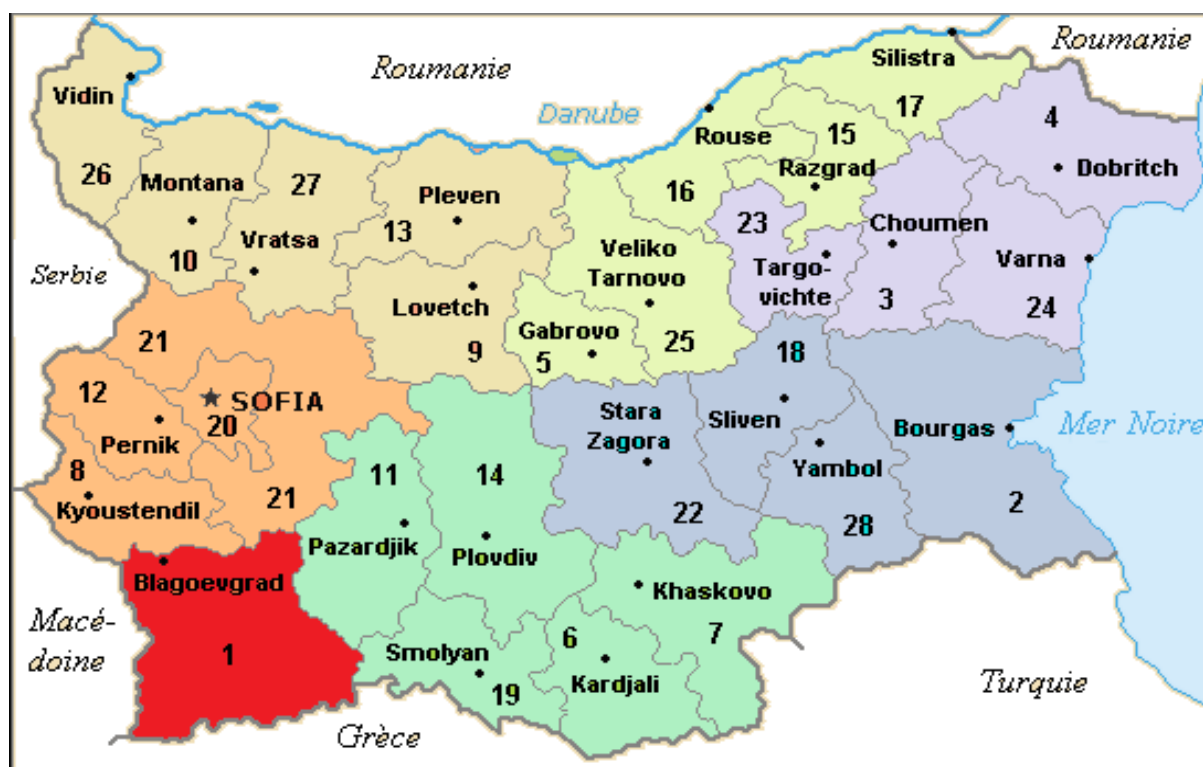
Таблица 10. Съоръжения в кетъринга, по общини, според Преброяването на кетъринга, 2008 г.

	Брой на местата за хранене	Места за хранене (%)	Брой места	Брой места (%)	Площ на обектите (m ²)	Площ на обектите (%)	Брой служители	Брой служители (%)
Богданци	31	0.65	1182	0.61	2682	0.79	77	0.47
Босилово	15	0.32	567	0.29	1056	0.31	34	0.21
Валандово	26	0.55	906	0.47	1754	0.52	61	0.38
Василево	7	0.15	262	0.14	598	0.18	20	0.12
Гевгелия	96	2.03	3794	1.97	6435	1.9	376	2.32
Дойран	23	0.49	1360	0.71	1518	0.45	69	0.43
Конче	5	0.11	139	0.07	484	0.14	10	0.06
Ново Село	32	0.68	1121	0.58	1832	0.54	102	0.63
Радовиш	67	1.41	3493	1.81	7486	2.21	194	1.2
Струмица	161	3.4	8095	4.21	13868	4.09	636	3.92

Таблица 11. Капацитет за настаняване, по общини, според Преброяване на кетъринга, 2008 г.

Място	Брой на местата за хранене	Брой стаи	Брой легла	Площ на обектите (m ²)	Брой служители
Валандово	1	13	31	530	10
Василево	2	15	30	418	10
Гевгелия	8	339	777	72.683	1.088
Дойран	49	1.216	3.891	56.962	142
Радовиш	3	136	294	2.490	44
Струмица	9	354	702	20.765	89

1.2 ОБЛАСТ БЛАГОЕВГРАД, РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Благоевградска област е една от 28-те области в Република България. Тя е с площ от 6,798 кв.км. Главен град на Благоевградска област е Благоевград (от 1950 г.). Към тази област принадлежат следните общини: община Банско, община Белица, община Благоевград, община Гоце Делчев, община Гърмен, Община Кресна, Община Петрич, община Разлог, община Сандански, община Сатовча, община Симитли, община Струмяни, община Хаджидимово и община Якоруда.

Благоевградска област обхваща 6 географски цялости: Планината Пирин (с планината Славянка на юг) в средната част на областта; Осоговско-Беласичката планинска група, която включва планините Осогово, Влахи, Малешевска планина, Огражден и Беласица, през които преминава границата с Република Македония; долината и събирането на река Струма, западно от Пирин планина и околностите на град Петрич в плодородна широка равнина (котловина); долината и събирането на река Места, източно от планината Пирин, която също в южната част в околностите на град Неврокоп (днес Гоце Делчев) е плодородна и просторна равнина с по-висока надморска височина от Петричкото поле; западните хълмове на Родопите на изток от река Места и южната част на връх Рила.

1.2.1 ПРЕГЛЕД НА КЛЮЧОВИ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ В ОБЛАСТТА НА ТУРИЗМА НА НАЦИОНАЛНО НИВО

Министерство на туризма

Министерството на туризма на Република България отговаря за туристическата политика по отношение на публичност, откритост, активен диалог и сътрудничество с институции, общински администрации, НПО, бизнес сектор и медии. Основният приоритет е законно и експедитивно да се реализира туристическата политика на страната, да се създадат необходимите условия за развитие на диверсифициран национален туристически продукт, който да бъде популяризиран на вътрешните и чуждестранни туристически пазари. Те активно работят за популяризирането на страната като конкурентна туристическа дестинация за устойчив туризъм. Направени са усилия България да стане атрактивна туристическа дестинация с нейната уникалност - културно наследство и природни ресурси, висококачествени туристически продукти и услуги.

Министерството на туризма е разделено на отдели, сектори и дирекции, чрез които действа и изпълнява своята политика за развитие на туризма.

Други правителствени институции, идентифицирани от респондентите, които могат да бъдат важни фактори за развитието на туризма, са:

- Министерство на регионалното развитие и благоустройството;
- Министерство на земеделието и храните;
- Министерство на образованието и науката;
- Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията;
- Министерство на културата;
- Министерство на околната среда и водите.

В рамките на Главната дирекция за политика по туризъм са следните отдели:

- Отдел за регулиране на туристическите дейности;
- Отдел за стратегическо планиране и продуктова политика в туризма;
- Отдел "Анализи, прогнози и туристически информационни системи".

Главната дирекция за политика в областта на туризма развива политика в областта на туризма чрез:

- Разработване и актуализиране на стратегия за развитие на туризма и краткосрочни концепции и програми;
- Координира и заедно с други държавни органи участва в изготвянето на наредби за статута и управлението на националните курорти;
- Координира дейността по интеграция на туризма с други отрасли на националната икономика;
- Участва в разработването на нормативни актове в областта на туризма и изготвя становища по проекти на нормативни актове, свързани с развитието на туризма;
- Подпомага дейността за създаване на регулации за състоянието и управлението на националните курорти;
- Подпомага министъра в организирането и координирането на контрола на качеството на туристическия продукт;
- Участва в разработването на прогнозите и проектобюджета на министерството, както и в изпълнението на програми от програмния бюджет на министерството по отношение на неговата функционална компетентност;
- Поддържа единствената електронна база данни за туристическа информационна система; събира, обработва, съхранява и актуализира данни за Общата туристическа информационна система, включително регистъра на туристическите атракции.

Туристическо образование

Висше образование

- Югозападен университет "Неофит Рилски" в Благоевград
- Американски университет в България, позициониран в Благоевград, където има Колеж по туризъм и Колеж по икономика и мениджмънт;

- Шуменски университет "Епископ Константин Преславски", където в рамките на факултета по природни науки, има насока за туризъм;
- Нов Български Университет, София, има програма за управление на хотели и ресторанти;
- Икономически университет във Варна, в който функционира Колеж по туризъм.

1.2.2 ПРЕГЛЕД НА КЛЮЧОВИ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ В ОБЛАСТТА НА ТУРИЗМА НА РЕГИОНАЛНО НИВО

Главна дирекция за туристическа политика на териториални единици в Благоевград, Бургас, Варна, Велико Търново, Видин, Казанлък, Русе и Смолян, е отговорна за:

- осигуряване на координация и взаимодействие с туристическите асоциации и организациите за управление на туризма в региона;
- осигуряване на координация и взаимодействие с общинските и областните администрации на съответния регион за осъществяване на туристическата политика;
- подкрепа за събирането, обработката, съхранението и актуализирането на единната туристическа информационна система за съответния регион;
- подкрепа на дейностите за създаване на национална мрежа от туристически информационни центрове и сътрудничество с центровете в съответния регион;
- подпомагане на дейностите за организиране и координиране на качествения контрол на туристическия продукт на местно ниво;
- реализацията на инициативи в съответния регион на туристически асоциации, ако дейностите и инициативите са в съответствие с целите и приоритетите на Министерството в областта на туризма за съответната година и е част от Националния туристически регистър;
- предоставяне на помощ на заинтересовани лица, кандидатстващи за регистрация или вписване в Националния туристически регистър за прилагане на законодателството в областта на туризма.

1.2.3 ПРЕГЛЕД НА КЛЮЧОВИ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ В ОБЛАСТТА НА ТУРИЗМА НА МЕСТНО НИВО

ОБЩИНА БАНСКО

Местоположение

Община Банско обхваща територия от 462 кв.км. и включва 8 населени места с общо население от 12 000 жители. Това са град Банско и селата Гостун, Добринище, Кремен, Места, Обидим, Осеново, Филипово. Град Банско е административен, търговски и културен център. Намира се на 925 м надморска височина, в югозападната част на Разложката котловина, в подножието на Северен Пирин. На разстояние 150 км от София и Пловдив и на 60 км от Благоевград. Градът е свързан с високата част на планината и ски зоната по асфалтов път и модерен лифт с кабина.

Туристически и кетъринг съоръжения

В град Банско има около 80 хотела: "Френдс", "Екатерина", "Флоримонт каса", "Изворите", "Вихрен", хотел "България", "Кемпински хотел Гранд Арена", "Глазне", "Вила Рока" "Пирин Палас", "Айсберг", "Амира", "Мартин", "Гранд Роял", "Гинес", "Парк-хотел Гардения", "Уинслоу инфинити", "Маунтиндрим", "Мария-Антоанета резиденс", "Думанов", "Орбилукс", "Сейнт Джонхил", "Игол лодж", "Флоримонт", "Маунтвло лодж", "Свети Иван Рилски", "Кристал апартаментс Регнум", "Гранд Монтана", "Марая", "Игалс Неста", "Вихрен дворец СКИ и СПА курорт", "Банско Роял таурс", "Хермес", "СПА Нарцис", "Перун лодж", "Уинслоу Хайленд", "Премиер лакшари маунтин курорт", "Божурленд", "Адеона Ски и СПА", "Белведере Холидей клуб", "Предел 2", "Пирин Ривър", "Уайт лавина", "Регнум Апарта Хотелс", "Еlegant лукс", "Комфорт", "Аспен", "Гринлайф курорт", "Астера Банско", "Лъки Банско", "Емералд", "Еlegant СПА", "Регнум", "Роял парк", "Свети Георги Ски Енд Холидей", "Сейнт Джордж Палас", "Апартхотел Клуб Сезон", "Флоримонт хайтс", "Спорт хотел СПА и релакс", "Евъргрийн", "Олимп", "Перун", "Тринити резиденс енд СПА", "Тринити резиденс", "Танне", "Лион", "Уинслоу резиденс", "Белвю", "Дрин", "Планински рай", "Риверсайт", "Шато Вапцаров", "Сънрайз парк и СПА хотел", "Мура", "Родина", "Бъндерица", "Маунтин парадайс При Ореха";

20 семейни хотели: "София", "Ида", "Свети Георги Победоносец", "Вихрен", "Панорама", "Кралев двор", "Елида", "Рахофф", "Боян", "Уникато", "Анел", "Еделвайс парк", "Надежда", "Перла", "Тодева къща", "Пирински клуб", "Божур", "Грами", "Селена".

Няма мотели, бунгала, пансиони в град Банско.

В общината има организирана форма за предлагане на частни квартири, около 60 апартамента за гости, около 50 къщи за гости, 15 вили, с извършена категоризация и 4 туристически комплекса с апартаменти ("Панорама", "Планински вид", "Астера Банско" и "Каза Карина"). Има 1 ваканционна станция - база за почивка на РДВ и 1 туристическа спалня (Еделвайс).

В селището Гостун има една къща за гости (Воденичарова къща).

В населеното място Добринище има апартамент за гости (Божена), има 11 къщи за гости с категоризация, 2 семейни хотела (Македонска кръчма и Валентино 2) и 1 хотел (Орбел Спа), има около 10 стаи за гости, 2 туристически хижи (Гоце Делчев и Безбог).

В населените места: Кремен, Места, Обидим, Осеново и Филипово няма места за настаняване и други туристически съоръжения.

Банско разполага с множество заведения за хранене, като ресторанти и заведения, пицарии, барове, сладкарници и други.

На територията на община Банско има 9 туристически агенции.

Природно наследство

Голяма част от националния парк "Пирин" с площ от 40.332 хектара се намира в пределите на общината, в чиито граници попадат резерватите "Баюви дупки", "Джинджирица" и "Юлен". Заради уникалната си природа Национален парк "Пирин" е признат за обект от световно значение и от 1983г. е включен в списъка на Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване на световното природно наследство. Към туристическите дестинации в рамките на "Пирин" се споменават и езерата: Кременски езера, Поповите езера и Попово езеро, върховете на Пирин: Каймакчал (Изворец), Каменитица, Малек Полежан, Момин двор, Банови дупки, Бански Суходол, Кралев Двор, върха Кутело, Каменица, Газеи, Полежан, Аловарника, Куклите.

Известна и атрактивна дестинация за отдих и релаксация е рибарник "Рила Фиш", Белица.

Културно-исторически забележителности

В Банско има и учебен център, ски център и училище „Банско Ски Мания“.

Религиозни обекти в Банско са: църква "Успение на Св. Богородица" и църква "Света Троица".

Известни музеи в Банско са:

- Метеха в Банско;
- родното място на Никола Вапцаров, Веляноватаи къщата
- Бенината къща, превърнатата в къща-музей "Неофит Рилски".

В развлекателния комплекс Бъндеришка ливада (поляна) има възможности за различни спортни атракции за възрастни и деца.

Специфичният микроклимат на община Банско допринася за развитието на зимен, планински и екотуризъм в общината.

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Комисия по туризъм и екология към Общинския съвет;
- Център за услуги и информация за гражданите;
- Хотели, апартаменти, собственици на частни къщи за гости, туристически хижи;
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, кафе-барове);
- Туристически информационни пунктове;
- Туристически агенции;
- Дом на културата;
- Музеи;
- Образователен център, ски център и училище;
- Религиозни обекти (църкви) и манастири;
- Граждански асоциации, работещи в областта на околната среда, устойчивото развитие и други подобни;
- Асоциация за туристически бизнес - Банско;
- Алианс за популяризиране и развитие на туризма в района на Банско;
- Сдружение "Туристическа асоциация Банско";
- Туристическа асоциация "Вихрен 1925".

ОБЩИНА БЕЛИЦА

Местоположение

Община Белица е една от по-малките общини в Югозападна България с площ от 382 кв.км. и население от 9 493 жители. Тя обхваща части от Велишко - Виденишката част от Западните Родопи, долината на река Места и южните склонове на Източна Рила. Граничи с общините Якоруда, Банско, Разлог, Рила, Самоков и Велинград.

Туристически и кетъринг съоръжения

В Белица няма апартаменти за гости, туристически комплекси, бунгала, вили, къщи и стаи за гости, мотели, пансиони, хостели, вили. Има регистрирани 3 хотела ("Бор", "Рила" и "Здравец").

В населените места: Бабак, Горно Краище, Краище, Гълъбово, Дагоново, Златарица (Гарван), Кузбово, Лотово, Орцево, Палатик и Черешевоне са записани съоръжения за настаняване и други туристически обекти.

Белица има няколко ресторанта и заведения, пицарии, барове, сладкарници и други.

На територията на община Белица има 1 туристическа агенция.

Природно наследство

Районът е богат на защитени природни територии. Северната част на общината се намира на територията на Национален парк "Рила" - категория защитени природни съоръжения II по класификацията на Световния съюз за опазване на природата. НП "Рила" включва резервати "Парангалица", "Централен Рилски резерват", "Риломантистарска гора", "Ибър" и "Скакавица".

Атрактивно място е паркът "Белица", като част от Национален парк "Рила". На 17 км северно от града е туристическият курорт "Семково", който предлага много добри условия за почивка през всички сезони на годината. Тук са изградени ски писти и спортни съоръжения.

Особен интерес за туристите и гостите на община Белица е единственият в България и Източна Европа, екологичен резерват за реадaptация на танцуващи мечки, в местността "Андрианов чарк".

Благоприятни за развитието на алтернативен туризъм са минералните извори: на река Златарица - термална (29°C), слабо минерализирана вода (0,199 g / l), подходящ за балнеотерапия (общинска собственост), и в град Белица - сондажен източник на топлинна вода с температура 26 °C и малък състав от разтворими минерални вещества, подходящи за балнеолечение и бутилиране.

Две активни дървени валявици могат да бъдат посетени в Белица. Едната е построена на река "Воташка река", а другата по река "Беличка", използвайки чистата планинска вода на планина Рила.

На територията на общината са открити редица села, които датират от периода на ранния неолит и древността: античния обект "Беличка чука", тракийско скалисто селище и други.

Културно-исторически забележителности

Институциите, които отговарят за развитието на културата и културните прояви в общината са: читалището (солиден брой книги, мъжка фолклорна група, танцов състав и театрална трупа), библиотеката (с фонд от 45000 тома, 1 всекидневник, 1 седмичник Официален вестник, музейни сбирки (археология, история от Възраждането до 1945 г., художествена галерия, местен бит, изложба-базар от местни занаяти), историческия музей, клубове и секции за млади, изложби и други подобни. Значими прояви са: Зимна фиеста - Семково през февруари, Големия общински събор - Света Богородица на 15 август, спортен ден в училището в края на май, Седмица на детската книга и изкуствата за деца през последната седмица на април и други.

В община Белица са регистрирани 2 спортни клуба: Спортен клуб "Четири шепи" - Белица и Спортен клуб "Рила" - Белица. Община Белица има добре поддържани стадиони и спортни съоръжения, оборудвани с фитнес зала, сауна, тенис на маса и много други.

Хотелски комплекс "Здравец" в град Белица има спортни съоръжения - сауна, басейн, фитнес, ски гардероб.

Хотелите "Рила", "Бор", "Свовор - Семково", "УАЦГ", които се намират в курорта Семково, разполагат с оборудване за зимни спортове, басейн, сауна, фитнес.

Известни археологически обекти са: Неолитното селище в района Равен; Тракийското светилище в село Бебак (Бебашка Чука); местността "Петрева" над село Горно Краище и местността Темното на 12 км от Белица и на 2 км от парка за танцуващи мечки.

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Комисия по здравеопазване, социални въпроси, екология, граждански въпроси и жалби;
- Комисия за териториално и градско развитие, транспорт, общинска собственост, земеделие и гори;
- Хотели, апартаменти, собственици на частни къщи за гости, туристически хижи,
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, кафе-баровے);
- Общински център, Дом на културата, Музеи;
- Туристически информационни пунктове;
- Туристически агенции;
- Религиозни обекти (църкви) и манастири;
- Граждански асоциации, работещи в областта на околната среда, устойчивото развитие и други подобни.

ОБЩИНА БЛАГОЕВГРАД

Местоположение

Община Благоевград е най-голямата по население и третата по територия в рамките на област Благоевград с площ от 621 кв.км. Намира се в Югозападна България, в най-западната част на Рило – Родопския планински масив и обхваща 26 населени места. Общинският център Благоевград се намира в долината на река Струма, на 360 м надморска височина, в непосредствена близост до югозападните склонове на Рила, на основния път Е - 79 и 100 км южно от София. Градът се намира на около 20 километра от границата с Република Македония, на 100 километра от границата с Гърция и на 250 километра от Солун. Река Благоевградска Бистрица минава през града.

Туристически кетъринг съоръжения

В град Благоевград има 1 мотел (Мотел "Хит"), 1 пансион (пансион Университетски център), 2 семейни хотела "Феникс" и "Рио", 5 хотела с категория 3 и 4 звезди: хотел "Езерец", хотел "Бор", хотел „Кристо“, хотел „Монте Кристо“, хотел „Ален Мак“ и стаи за гости "Кардинал".

В населеното място Добрава има 1 хотел ("Парк Бачиново").

В населените места: Бело поле, Бистрица, Бучино, Булгарчево, Габрово, Горно Хърсово, Дебочица, Делвина, Дренково, Еленово, Зелен дол, Изгрев, Клисура, Лешко, Лисиа, Логодаж, Марулево, Мошчанец, Обел, Падеш, Покровник, Рилци, Селище и Церово не са записани съоръжения за настаняване и други туристически съоръжения.

В община Благоевград, според резултатите от анкетите, с търговски капацитети са изброени следните: 8 хотела, 6 мотела, 6 къмпинга, 5 туристически и ловни дружества, 4 спални и 7 СПА центрове. По отношение на частните места за настаняване 5 места, в които не се предлага храна, 6 пансиона, в които се предлага храна и 5 ферми, които предлагат настаняване на гости.

В общината има заведения: около 30 класически ресторанта, 5 традиционни ресторанта, пицарии и други заведения за хранене, които са важни за гастрономическия туризъм, както и над 30 кафе-барове и няколко дискотеки.

На територията на община Благоевград има 35 обекта, които предлагат туристически услуги (туристически агенции, агенти и туроператори).

Културно-исторически забележителности

Културни институции в общината са: Драматичен театър "Никола Вапцаров", Градски исторически музей Благоевград, Център за личностно и творческо развитие на децата в Благоевград, Регионална библиотека, Куклен театър, Националната библиотека, Читалище "Никола Й. Вапцаров ", Камерна опера, Художествена галерия в стария град Вароша.

Паметници на културата в общината са: паметника на Македоно-Одринското опълчение, паметник на Гоце Делчев на площад Македония или на "стария площад," новият площад "Г.Измирлиев-Македончето", Фонтанът с двете лъвчета, Паметника на Д.Благоев, Скулптурния състав на П. Койчев, който се състои от три личности "Изчакване", "Почивка" и "Разглеждане", Бюст-паметник на Г. Измирлиев - Македончето на площада с фонтани, Паметник на Св. Кирил и Методий пред Националната художествена академия, паметника на В. Левски, Бюст - Паметник на П. Яворов, Бюст-паметник на Ильо Марков - Беровски / Дядо Ильо Малешевски, барелеф на Никола Вапцаров, Паметник-костница на загиналите в Балканската война и освобождението на Горна Джумая, Паметник-костница на загиналите в борбата срещу фашизма и "Летящия кон".

Най-известната църква е "Въведение на Дева Мария", в центъра на района на Вароша. Тя е построена на мястото на по-стара, малка църква, на която имало Рилски манастир и училище. Други религиозни сгради са късносредновековната църква "Св. Георги" в село Габрово и средновековна църква на гробището в с. Дренково.

В общината има Исторически музей и Младежки дом.

Архитектурни паметници в общината са: Диневата къща, Мошанска къща, Унчевата къща, Къщата на Георги Стоилов и Измирлиева къща.

Природно наследство

На територията на общината се намира и част от Национален парк "Рила", където се намира курорт "Бодрост". На територията на общината има ендемични видове растения (глухарче). Природният парк "Бачиново" е един от атрактивните туристически обекти в тази община (водни колела, топки за деца, фитнес оборудване и спортни съоръжения, специални пикник места, детски площадки за деца, велопарк, плажове по поречието на река Бистрица, ресторанти, които сервират разхладителни напитки и традиционна местна кухня). Зоологическата градина в Благоевград е в близост до центъра на града и квартал Вароша. Винарска изба "Логодаж" се намира в долина покрай река Струма в Югозападна България.

В община Благоевград все още не е развит селския туризъм вид, но съгласно съображенията на респондентите, като потенциални места за развитие на селски туризъм са населените места Добрава и Бучино, които се намират в близост до границата с Република Македония, както и Рилския манастир и езерото Логодаж.

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Комисия за деца, младежи, спорт, туризъм и неправителствени организации;
- Комисия по териториално планиране, комуникация, екология и транспорт;
- Комисия за развитие на селските райони, селското и горското стопанство;
- Хотели, апартаменти, собственици на частни къщи за гости, туристически хижи;
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, кафе-барове);
- Югозападен университет "Неофит Рилски";
- Регионална инспекция по околната среда и водите;
- Регионална дирекция по земеделие;
- Национален парк "Рила";
- Национален парк "Пирин"
- Общински център, Дом на културата, Музеи;
- Туристически информационни пунктове;
- Туристически агенции;
- Религиозни обекти (църкви) и манастири;
- Граждански асоциации, работещи в областта на околната среда, устойчивото развитие и други подобни;
- Асоциация "Туристическо дружество Айгидик Благоевград".
- Сдружение СЪВРЕМИЕ;
- Сдружение Бизнес Информационен и Консултантски Център – Сандански;

ОБЩИНА ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ

Местоположение

Община Гоце Делчев има територия от 315.8 кв.км. и население от 31.453 жители. Разположена е в Югозападна България по поречието на река Места. Районът е предимно планински и граничи с общините Хаджидимово, Гърмен, Банско и Сандански. Включва град Гоце Делчев и 10 села: Мосомище, Делчево, Буково, Борово, Корница, Лъжница, Брезница, Господинци, Баничан и Добротино.

Административен, икономически и културен център на общината е гр. Гоце Делчев (до 1950 г. с име Неврокоп), разположен на 103 км югоизточно от Благоевград и на 203 км от столицата София. Най-близкото пристанище е град Кавала (Гърция) на 95 км разстояние. Връзката между община Гоце Делчев и съседните гръцки общини се осъществява чрез ГКПП Илинден-Ексохи.

Туристически и кетъринг съоръжения

В град Гоце Делчев има 2 хотелски комплекса ("Неврокоп" и "Барото"), 6 хотела ("Христов", "Валентино", "Виктория", "Военен клуб", "Егея", "Маламова къща") и 1 туристическа спалня "Гоце Делчев". Няма регистрирани мотели, хостели, пансиони, вили, бунгала, къщи за гости.

В населеното място Попови Ливади се намира хотел "Васи-Лена", вилата "Брези", почивни домове ("Орелак", "Булгартабак", "Атанас Тешовски"), хижи ("Момини двори", "Славянка", "Малина"), студентската база "Попови ливади".

В населените места: Баничан, Борово, Брезница, Буково, Господинци, Делчево, Добротино, Корница, Лъжница и Мосомища не са записани съоръжения за настаняване и други туристически обекти.

В общината има редица заведения: класически и традиционни ресторанти, пицарии и други заведения за хранене, които са важни за гастрономическия туризъм, както и над 30 кафетарии и няколко дискотеки.

На територията на община Гоце Делчев има три туристически агенции.

В град Гоце Делчев е създадено и работи туристическо дружество "Момини двори", чиято основна дейност е организиране и провеждане на различни туристически и спортни прояви като клубове за туризъм, ски-туризъм, вело туризъм, спелеология, алпинизъм, екстремни спортове - парапланеризъм. Дружеството има хор за алпинистки, туристически и стари градски песни.

Природно наследство

В района на община Гоце Делчев се намира част от територията на Национален парк "Пирин", за да се запазят уникалните екосистеми и районите на Пирин планина. В селището Брезница при местността "Чала" се намират известните Брезнишки езера.

В община Гоце Делчев има няколко резервата:

- Орел - разположен в планинската местност, горски резерват с вековни букови гори, където се среща и защитеното рядко растение Пирински чай.
- Али Ботуш - разположен в планината Славянка, защитени растения - черен бор и черна ела;

- Даркашумата - в западната част на Родопите
- Конски дол - в Западните Родопи (стогодишен смърч и букова гора).

Защитен паметник на природата на територията на община Гоце Делчев е водопадът на река Туфча.

Културно-исторически забележителности

Най-важните религиозни обекти са: църквата "Св. Архангел Михаил", църква "Успение Богородично", манастири "Богородица", „Роженски манастир“ и седалището на Неврокопския митрополит Натанаил.

Важна забележителност е и културно-историческият резерват „Мелник“.

Това са изключително интересни места с голям туристически потенциал поради богатата си история, уникална архитектура и интериорен дизайн.

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Постоянен комитет по земеделие и природни ресурси;
- Постоянен комитет по младежта, спорта и туризма;
- Хотели, апартаменти, собственици на частни къщи за гости, туристически хижи;
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, кафе-барове);
- Общински център, Дом на културата, Музей;
- Туристически информационни пунктове;
- Туристически агенции;
- Религиозни обекти (църкви) и манастири;
- Граждански асоциации, работещи в областта на околната среда, устойчивото развитие и други подобни;
- Сдружение "Туристическа асоциация Момини Двори".

ОБЩИНА ГЪРМЕН

Местоположение

Община Гърмен е разположена в Югозападна България, в Западните Родопи. Обхваща части от долината на река Места и западните склонове на дъбрашкия дял на планината. Общината включва село Гърмен - административен, търговски и културен център и 15 села.

Гърмен се простира на 7 км североизточно от Гоце Делчев, на около 550 м надморска височина. Намира се на 210 км югоизточно от София.

Туристически и кетъринг съоръжения

Има къща за гости "Бутик Хаус" в село Балдево.

В село Горно Дряново има къща за гости "Деанира".

В село Крушево има къща за гости "Прав камен".

В село Скребатно има къща за гости "Калпаците".

В село Лещен има 5 къщи за гости: "Вяра, Надежда, Любов", "Тризнаците", "Марина къща".

В село Марчево има 2 хотела ("Минерални извори" и "Сани") и 5 къщи за гости ("Кесъл Хилс", "Замъка", "Айнщайн", "Обърнатата кашча", "Пиринлиева")

В с. Ковачевица има 8 къщи за гости: "Мелчина къща", "Бялата къща", "Карагериовата къща", "Жарова къща", "Ристевата къща", "Коповата къща", "Канина", "Калиния".

В с. Огняново има 3 хотела ("Термо Вита", "Елис" и "Петрелийски"), 3 семейни хотела ("Парадайс", "Чинара" и "Алексовата къща") и 13 къщи със стаи за гости.

Има 3 къщи за гости в село Гърмен.

В населените места Дебрен, Долно Дряново, Дъбница, Ореше, Осиково и Рибново не са записани съоръжения за настаняване и други туристически обекти.

В общината има няколко заведения: класически и традиционни ресторанти, пицарии и други заведения за хранене, които са важни за гастрономическия туризъм, както и няколко кафе-барове и дискотеки.

Природно наследство

Природното наследство в общината е представено от резервата "Тъмната гора", който е обявен за защитена територия и се намира в населеното място Ковачевица и Огняновски минерални бани (н.м. Огняново), лечебни бани от регионално значение за развитието на този вид туризъм. "Козия камък" и "Черната скала" в населеното място Ковачевица са каменни образувания в местността "Беслет" и дълбок каньон в населеното място Ковачевица. Вековните чинари в село Гърмен, които са стари 600 години, вековни бели тополи в село Дубница, пещерата "Маноилова дупка" в населеното място Осиково, пещерата "Ризова дупка", култовия комплекс с каменни глави и долмени в близост до Долно Дряново, Канинската екопътека (сътрудничество между община Босилово и община Гърмен), също са част от природните забележителности на община Гърмен.

Културно-исторически забележителности

Никополис ад Нестум е един от трите града на Балканския полуостров, основани от римския император Траян, известен като "Градът на победата на Места"

Исторически места в тази община са: Кара Таш и Партизански мост.

Известни църковни сгради, както и паметници на културата в тази община, са: църквата "Свети Георги" и църквата "Свети Никола". Почти всички населени места в тази община имат читалища, библиотеки.

Село Лещен е един от най-атрактивните и автентични селски туристически центрове в България. Петнадесетте обновени стари къщи предлагат отлична ренесансова атмосфера, съчетана със съвременен комфорт.

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Комисия по териториално планиране, земеделие и гори, околна среда и туризъм;
- Хотели, апартаменти, собственици на частни къщи за гости, туристически хижи;
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, кафе-барове);
- Общински център, Дом на културата, Музей;
- Туристически информационни центрове;
- Туристически агенции;
- Религиозни обекти (църкви) и манастири;
- Граждански асоциации, работещи в областта на околната среда, устойчивото развитие и други подобни.

ОБЩИНА КРЕСНА

Местоположение

Община Кресна е една от по-малките общини в Югозападна България с площ от 341 кв. км. Тя обхваща част от долината на река Струма с Кресненското дефиле и части от западните склонове на Северен Пирин и североизточните склонове на Малешевска планина. Тя граничи с общините Симитли, Разлог, Банско, Струмяни и Република Македония. Град Кресна е административен, икономически и културен център на общината. Той се простира на 42 км южно от Благоевград и на 23 км северозападно от Сандански. Пресича международния път Е - 79 и железопътната линия София - Кулата - Атина.

Туристически и кетъринг съоръжения

В град Кресна има два семейни хотела ("Бриони" и "Стримон") и къща за гости, известна като хотел "Македония".

В населените места: Будилици, Влахи, Горна Брезница, Долна Градешница, Ощава, Сливница и Стара Кресна не са регистрирани съоръжения за настаняване и други туристически обекти.

В общината има редица заведения: класически и традиционни ресторанти, пицарии и други заведения за хранене, които са важни за гастрономическия туризъм, както и над 30 кафетарове и няколко дискотеки.

Няма регистрирани туристически агенции на територията на община Кресна.

Туристическата компания "Синаница 2000" в Кресна има основна дейност - развитие на туризма и спорта на територията на община Кресна и в чужбина. Стопанисва туристическата хижа "Синаница" на брега на Синанишкото езеро.

В общината е създадено и успешно работи училище за природа, което има за цел да образова децата, учениците и възрастните, за това как да живеят в хармония с природата и устойчиво използване на ресурсите и да запазят природата и за бъдещите поколения.

Също така в рамките на тази община има център за отглеждане на едри хищници, където се отглеждат живи вълци и мечки в полуприродна среда. Той е оформен и го стопанисва Дружеството за дива природа "Балкан", което работи за опазване и възстановяване на флората и фауната в природните екосистеми, опазването им за бъдещото поколение и повишаването на екологичното съзнание сред широката общественост.

Културно-исторически забележителности

Значителни религиозни сгради в тази община са: църквата "Св. Пророк Илия" в село Влахи, паметникът-костница "Св. Иван Рилски" и манастирът "Св. Пророк Илия" в село Горна Брезница.

Природно наследство

Известни природни забележителности в тази община са: Кресненския пролом, Влахинския водопад "Скакалото" и скалните формации "Орлите".

Минералните бани в село Ощава са група от пет минерални извора, разположени на около 600 метра над морското равнище, но само два от тях се използват - Хладната и Врялата баня.

Заинтересовани страни в областта на туризма:

- Комисия по териториално планиране, земеделие и гори, околна среда и туризъм;
- Хотели, апартаменти, собственици на частна къща за гости, туристически хижи;
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, кафенета);
- Читалище, културен център, музей;
- Туристически информационни центрове;
- Туристическа фирма "Синаница 2000" Кресна;
- Туристическо сдружение "Перун";
- Религиозни сгради (църкви) и манастири;
- Училище за природа;
- Център за наблюдение на големи хищници;
- Асоциации на граждани, работещи в областта на околната среда, устойчивото развитие и други подобни.

ОБЩИНА ПЕТРИЧ

Местоположение

Община Петрич с площ 650.13 кв.км. се намира в Югозападна България.

Част от границите ѝ съвпадат с държавните граници на Република България, Република Гърция и Република Македония, както и с общините Сандански и Струмяни. Общината се състои от 57 населени места - град Петрич и 56 села. Административният, икономически и културен център на общината е град Петрич. Намира се на 79 км югозападно от Благоевград, в южната част на долината, в северното подножие на Беласица.

Туристически и кетъринг съоръжения

В село Боровица има 2 къщи за гости.

В с. Драгуш има 1 къща за гости.

В Дрангово има един мотел "Хановете".

В Марикостиново има 1 хотел "Мантар" и Курортният калолечебен комплекс Марикостиново, който е разположен на 2 км от с. Марикостиново, на 13 км от Петрич и на 1 км от река Струма. Намира се на 80 м надморска височина. Съчетанието на минералната вода и лечебна кал са своеобразно ценно природно богатство.

В Чучулигово има 1 хотел "Комитите".

Град Петрич разполага с 3 хотела ("Място за почивка", "Бац" и "Хотел България") и 3 къщи за гости.

В населени места: Басклаци, Беласица, Богородица, Вишлене, Волно, Габрене, Гега, Генерал Тодоров, Горчево, Долене, Долна Крушица, Долна Рибница, Долно Спанчево, Дреновица, Дреново, Зоичане, Иваново, Кавракирово, Камена, Капатово, Кладенци, Ключ, Коларово, Кромидово, Кранджилица, Кукурахчево, Кулата, Карналово, Марино Поле, Мендово, Митино, Михнево, Ново Кономлади, Право Бардо, Първомай, Рибник, Рупите, Раждак, Самуилова Крепост, Самуилово, Скрът, Старчево, Струмешница, Тонско Дабе, Тополница, Чурилово, Чуричени, Яворница и Яково няма капацитет за настаняване и други туристически съоръжения.

На територията на общината има голям брой класически и традиционни ресторанти, пицарии и заведения за сандвичи, които са важни за гастрономическия туризъм, кафе-барове и дискотеки.

Община Петрич разполага с 8 фирми, които предлагат туристически услуги (туристически агенции, туроператори и агенти).

Културно-исторически забележителности

Градският исторически музей, който се помещава в читалище "Братя Миладинови", има повече от 10 000 музейни експоната в четири отдела: Археология, Етнография, български земи XV - XIX век, нова история, както и отдел за национален парк-музей "Самуилова крепост", както и мемориален комплекс "Самуилова крепост".

Къщата-Музей "Ванга", като част от Историческия музей - Петрич е един от най-посещаваните туристически обекти в Петрич и представлява дома на пророчицата Ванга след преселване ѝ в Петрич в началото на 1990-те година, както и повече от 3000 предмети, свързани с живота ѝ.. Комплексът Ванга също се намира тук.

Традиционните празници и обичаи в община Петрич са свързани с християнския празничен календар. Всички големи религиозни празници - Бъдни вечер, Коледа, Васильовден, Йордановден, Ивановден, Заговезни, Възкресение Христово (Великден), Трифон Зарезан, Гергьовден, Петровден, Илинден, Света Богородица, Димитровден, се почитат със служби в църковните храмове. Много интересно е празнуването на Цветница (седмицата преди Великден), когато в близост до вила "Беласица" се организират културни и спортни събития.

Религиозни сгради в тази община са: храм-паметник "Света Петка Българска" в с. Рупите и Куриловския манастир "Свети Георги". Античният замък Хераклея Синтика е древен град в Югозападна България, чийто останки се намират на територията на село Рупите.

Природно наследство

Значими природни забележителности на територията на община Петрич: Природен парк Беласица, който е обявен за защитена зона за запазване на ендемични видове флора и фауна, уникални съобществата и екосистеми; резерватът "Али Ботуш" се намира в планината Славянка, която се намира на юг от Пирин (уникална гора, съставена от leucodermis Pinus, черен бор, Abies borisii-Regis, както и най-голямата плантация от черен бор на Балканския полуостров);

Рупите е защитена местност, изградена от вулканична скала, част от защитената местност Рупите е известна с лечебните си минерални ресурси.

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Комисия по транспорт и екология;
- Комисия по култура, спорт и екология;
- Хотели, апартаменти, собственици на частни къщи за гости, туристически хижи; Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, кафенета);
- Читалище, културен център, музеи;
- Туристически информационни пунктове;
- Туристически агенции;
- Религиозни сгради (църкви) и манастири;
- Асоциации на гражданите, работещи в областта на околната среда, устойчивото развитие и други подобни;
- Туристическа асоциация "Калабак";
- Съюз "Млад алпинист".

ОБЩИНА РАЗЛОГ

Местоположение

Община Разлог с площ 440 314 кв.км. се простира в долина в Югозападна България, между планините Пирин, Рила и Родопите. Състои се от 8 населени места: Разлог и 7 села. Община Разлог е известна с водното си богатство - много реки и притоци на река Места, подземни води, карстови и топли минерални извори - в с. Баня, в местността "Катарино", в

близост до града, в местността "Ръждавец" - село Бачево и в село Елешница. Административният, икономически и културен център на общината е град Разлог.

Туристически и кетъринг съоръжения

В град Разлог има 22 къщи със стаи за гости, 12 апартамента за гости, 8 вили, 2 семейни хотела ("Надежда" и "Къща край реката"), 15 хотела ("Гринвуд", "Тера комплекс", "Мурите" "Хотел 3 Планини", "Хотел Разлог", "СПА-Хотел Катерина", "Балканско бижу", "Пирин голф", "Раденика Палас", "Пирин голф и Кънтри клуб", "Аспен", "Пирин Резиденс"), хотелски комплекс "Пирин голф" и туристическото селище "Реденка голф и СКИ клуб".

В село Баня има 1 пансион ("Вила баня"), 7 хотела ("Спринг Медикал и СПА хотел", "Аквилион СПА", "Топло СПА хотел и римска баня", "Грийн пийс СПА", "Пирин", "Римска баня "и" Вила Аспа ") и 15 къщи за гости.

В село Бачево има 1 семеен хотел ("Русалиите") и 4 къщи със стаи за гости.

В село Годлево има 3 семейни хотела ("K2", "Рада" и "Асенова къща") и една къща за гости.

В село Горно Драглище има 1 семеен хотел ("Руди").

В селището Добърско има 1 къща за гости.

В населените места Долно Драглище и Елешница не са регистрирани места за настаняване и други туристически съоръжения.

Според отговорите на анкетата в община Разлог има 5 мотела, 5 планински и ловни домове, 4 хостела и 6 СПА центъра. По отношение на частните места за настаняване има 5 места за нощувка без храна и 1 ферма с капацитет за настаняване.

В общината има заведения: 5 класически ресторанта, 5 традиционни ресторанта, пицарии и сандвичарници които са важни за гастрономическия туризъм, както и около 10 кафе-бара и няколко дискотеки.

На територията на община Разлог има 6 обекта, които предлагат туристически услуги (туристически агенции, агенти и туроператори).

Културно-исторически забележителности

Разлог е град, в който се съхраняват сгради като къщата Разлог-Чепино. Повечето от тях се намират на площад Македония и на улица "Възраждане" в града, например къщата на Парапунов, превърната в исторически музей, както и къщата на Кипера. Историческият музей в град Разлог се помещава в дома на Никола Парапунов.

Институциите, отговорни за развитието на културата в общината, са читалищните центрове (библиотеки), детските градини и учебните заведения.

Хижа "Яворов" се намира в близост до най-обширния алпийски карст на връх Пирин. В близост до вилата има много планински атракции, тя е популярна отправна точка за разходки до билото на северния хълм Пирин.

Религиозни обекти в общината са: Църквата "Св.Теодор Тирон и Теодор Стратилат", Църква "Св.Великомаченик Георги Победоносец", църква "Св.Екатерина", църква "Благовещение" и др.

Природно наследство

На територията на община Разлог се намира защитена местност, част от Национален парк "Пирин". В НП Пирин са идентифицирани 182 лечебни растения, 2 ендемични вида, 10 вида включени в Червената книга на България, 6 са защитени от Закона за лечебните растения. Видовете, които са от голяма полза са: млечница, червен кантарион, жълт кантарион, маточина, жаблек, риган, мащерка, теснолист живовлек, иглика, камшик, шипка, глог, горски ягоди, кисел трън. В НП Пирин има 45 вида бозайници, от които 5 вида са включени в Червената книга на България, в Червения списък на Международния съюз за защита на природата - 12 вида, в Европейската конвенция за опазване на дивата флора и фауна и природните местообитания - 37 видове и в Европейската директива за опазване на природните местообитания на природата - 24 вида. В НП Пирин е най-голямата популация от диви кози, които са балкански ендемичен вид.

Респондентите подчертават, че община Разлог, въпреки че е малка община и има малък брой населени места, има отлични условия за развитие на селски туризъм. В момента в село Добърско има опити за развитие на селски туризъм.

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Комисия по транспорт и екология;
- Комисия по култура, спорт и екология;
- Хотели, апартаменти, собственици на частни къщи за гости, туристически хижи;
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, кафе-барове);
- Дом на културата, Музеи;
- Туристически информационни пунктове;
- Туристически агенции;

- Религиозни обекти (църкви) и манастири;
- Граждански асоциации, работещи в областта на околната среда, устойчивото развитие и други подобни;
- Сдружение "Долината на Места".

ОБЩИНА САНДАНСКИ

Местоположение

Община Сандански обхваща над 998.4 кв.км. и представлява най-голямата територия след Благоевградския регион. Тя обхваща 54 населени места: градовете Сандански и Мелник и 52 села. Разположена е в полите на великолепната планина Пирин и граничи с Република Гърция и Република Македония. Общината заема голяма част от широката Петричко-Санданска долина и живописната долина на Средна Струма. Административният, икономически и културен център на общината е град Сандански. Разположен е в югозападните склонове на Пирин планина, по двата бряга на река Санданска Бистрица и разполага с най-дългата продължителност на слънчево греене в страната.

Туристически и кетъринг съоръжения

В село Поленица има 3 къщи за гости, 1 семеен хотел ("Колозео"), 12 стаи за гости, 3 хотели ("Карталовец", "Колозео", "Свети Врач"),

В село Зорница има 1 къща за гости и 1 луксозен хотелски комплекс.

В село Лиляново има 1 къща за гости.

В град Мелник има 12 къщи за гости, 1 бунгало "Стария чинар", 1 семеен хотел "Свети Никола", най-големите хотели са "Мелник", хотел „Деспот Слав“ и хотел „Ели Греко“. Има още 6 малки хотела.

В град Сандански има над 200 апартамента за гости, 1 комплекс с бунгала и ресторант "Сън Сити", над 20 къщи за гости, над 9 семейни хотела ("Балевуров" "Свети Георги", "Сантана", "Финикс", "Авис", „Вайс“, „Астра“, „Перун“, „Тайм аут“), над 8 хотела ("Парк хотел Пирин", "Медите", "Европас", "Панорама", "Свети Никола", "Интерхотел Сандански", „Свети Врач“, „Едиа“).

В общината има заведения от типа на класически ресторанти, традиционни ресторанти, пицарии и други заведения за хранене, които са важни за гастрономическия туризъм, както и много кафе-барове и няколко дискотеки.

На територията на община Сандански има 14 регистрирани фирми, предлагащи туристически услуги (туристически агенции, агенти и туроператори).

Природно наследство

Община Сандански обхваща части от Национален парк "Пирин", който е включен в списъка на ЮНЕСКО за опазване на световното природно и културно наследство. Изключително големи природни ресурси за общината са минералните извори поради съдържанието на хидрокарбонат - сулфат. Град Сандански е обявен за най-добрата природна клиника за лечение на заболявания на горните дихателни пътища.

Културно-исторически забележителности

Значими религиозни сгради са: църквата "Свети Георги" в Сандански, църквата "Света Варвара", църквата "Свети Антоний", църквата "Свети Петър и Павел", църква "Свети Николай Чудотворец", църквата "Света Петка Параскева", църква "Свети Георги Победоносец" в село Златолист, митрополитски храм "Свети Никола", манастирът "Свети Козма и Дамян", манастирът "Св Харалампи" манастирът "Света Богородица Спилеотиса" (свещена зона), манастирът "Света Богородица Пантанаса", Роженски манастир, както и раннохристиянския комплекс и Епископския комплекс.

Археологическото наследство в общината е едно от най-богатите и разнообразни в България с 5000 паметници на културата, обхващащи периода от най-ранните епохи до Средновековието. Най-известните археологически обекти са: Археологически музей Сандански, Базиликата на епископ Йоан, Римския мост, Турският конак, Кордопуловата каща, Историческия музей в Мелник и архитектурен резерват в Мелник, Музейната колекция на Яворов в село Голешево, Етнографски музей в село Дебрене и чешмата-паметник в село Левуново.

Заинтересовани страни в областта н туризма

- Комисия по транспорт и екология;
- Комисия по култура, спорт и екология;
- Хотели, апартаменти, собственици на частни къщи за гости, туристически хижи;
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, кафе-барове);
- Дом на културата, Музеи;
- Туристически информационни пунктове;
- Туристически агенции;
- Религиозни обекти (църкви) и манастири;
- Граждански асоциации, работещи в областта на околната среда, устойчивото развитие и други подобни;
- Асоциация на хотелиери, собственици на ресторанти и туроператори - Сандански;
- Туристическо дружество "Еделвайс".

ОБЩИНА САТОВЧА

Местоположение

Община Сатовча обхваща територия от 323 кв.км. и покрива части от долината на река Места и югоизточната част на Дъбрашкия дял на Западните Родопи. Административният, икономически и културен център на общината е село Сатовча, разположено в едноименната долина, на около 950 м надморска височина. Намира се на 28 км североизточно от Гоце Делчев, по магистрала Гоце Делчев - Доспат.

Туристически и кетъринг съоръжения

На територията на община Сатовча има 5 хотела ("Зенит" и "Киби-Ексим" в с. Сатовча, "Велентино" в село Долен, "Естел" в село Кочан и хотелски комплекс "Дъбраш"). Също така на територията на общината има общински туристически център в местността "Плетенски чарк".

В общината има кетъринг съоръжения като класически ресторанти, традиционни ресторанти, механи, пицарии и други заведения за хранене, които са важни за гастрономическия туризъм, както и няколко кафенета и дискотеки.

Природно наследство

На територията на община Сатовча има няколко места, които имат статут на защитени територии:

Резерват "Конски дол", разположен на територията на община Сатовча, село Плетена. Състои се от вековна смесена гора от ела, смърч и бук. Някои дървета са високи 54 метра;

Резерват с иглолистни гори, разположен на границата между община Сатовча и община Гърмен;

Защитена местност "Бачища", разположена в село Сатовча.

Държавната ловна ферма Дикчан е предпочитаният курорт сред огромните ливади и вековни дървета за любителите ловци.

В района на Сатовча има няколко известни пещери: Мечата дупка в село Плетена, Извора и Меча дупка в село Кочан, както и Стапалките в село Слащен.

Културно-историческо наследство

Исторически забележителности - културен и исторически резерват в с. Долен. Долен е селище с паметници на културата от национално значение, със статут на исторически и архитектурен резерват. В село Долен има 70 паметника на възрожденската култура.

На територията на общината има повече от 10 римски моста.

В Сатовча има много тракийски светини. От деветте тракийски артефакта, намерени на територията на България, пет са открити на територията на община Сатовча.

В района има много християнски паметници като Акинаса, Клишата, Църква, които са построени на самите тракийски храмове.

По протежение на река Бистрица, преминаваща през община Сатовча, има пет римски моста.

В района на Сатовча има над 1300 чешми.

Кулинарните специалитети на региона се приготвят от месо и зеленчуци, като всяко селище има собствена рецепта. Единствената дъвка от бреза се прави само тук, където е най-големият естествен брезов масив на Балканите.

Един от най-важните обичаи е традиционната сватба в село Плетена.

Традиционни занаяти и начин на живот: уникални тъкани, традиционни костюми, инструменти и домакински уреди.

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Комисия по култура, спорт и екология;
- Хотели, апартаменти, собственици на частни къщи за гости, туристически хижи;
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, кафе-баровے);
- Дом на културата, Музеи;
- Държавно ловно стопанство Дикчан;
- Туристически информационни пунктове;
- Туристически агенции;
- Религиозни обекти (църкви) и манастири;
- Граждански асоциации, работещи в областта на околната среда, устойчивото развитие и други подобни.

ОБЩИНА СИМИТЛИ

Местоположение

Община Симитли обхваща над 529 кв.км. Намира се в Симитлийската долина по средата на река Струма, на склоновете на 4-те планини Рила, Пирин, Влахина и Малешевска. Общината включва административния център - град Симитли и 17 села. Тя граничи с общините Благоевград, Разлог и Кресна и с Република Македония. Общинският център - град Симитли се намира на кръстопът. Оттук преминават стратегически важни за страната ни и за Европейския съюз пътища, водещи до Република Гърция и Република Македония. Географското местоположение и добре развитата инфраструктура предоставят възможност за трансгранично икономическо и културно сътрудничество и развитие на туризма.

Туристически и кетъринг съоръжения

В селището Ракитна има център за туристическо обучение - Вила Фауна.

В град Симитли има 1 хотел ("Хотел ди Марио").

В общината има кетъринг съоръжения като класически ресторанти, традиционни ресторанти, пицарии и други заведения за хранене, които са важни за гастрономическия туризъм, както и няколко кафенета и няколко дискотеки.

На територията на община Симитли няма регистрирани фирми, предлагащи туристически услуги (туристически агенции, агенти и туроператори).

Природно наследство

На територията на община Симитли се намира част от Национален парк "Пирин" и Национален парк "Рила". Големият брой защитени територии предлагат ресурси за екотуризъм и пешеходни пътеки.

На територията на общината има много минерални извори с лечебни свойства, които са истинско съкровище за развитието на общината като балнеологичен център.

Културно-исторически забележителности

В района се намира църквата "Св. Архангел Михаил ", с. Крупник, църквата "Света Богородица" в Симитли, църквата "Свети Петър и Павел" в Мечкул, църквата "Свети Илия" в Градево, църквата "Света Петка" в Тросково. На територията на общината се намира Тросковски (Брестски) манастир и скалното светилище на Св. Мина, разположено в местността Амина близо до с. Мечкул.

Населени места на територията на общината, които са туристически атракции, са:

- Прекрасните степни образувания, наречени "Коматица" над Брестово в планината Влахина в непосредствена близост до границата с Македония;
- Градският парк е място за почивка, спорт и отдих на жителите и гостите. Паркът е обновен и разполага с атрактивно съдържание и детски площадки, игрища за футбол, тенис и баскетбол, открит фитнес, места за пикник за приготвяне на барбекю и паркинг. Той минава през парка, за да стигне до минералния басейн на града;
- Рафтинг по река Струма;
- Спортен комплекс "Септември";
- Център за диви животни в село Ракитна, в която живеят елени лопатари и земни костенурки.

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Комисия по култура, спорт и екология;
- Хотели, апартаменти, собственици на частни къщи за гости, туристически хижи;
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, кафе-барове);
- Дом на културата, Музеи;
- Туристически информационни пунктове;
- Туристически център за обучение - Вила Фауна;
- Туристически агенции;
- Религиозни обекти (църкви) и манастири;
- Граждански асоциации, работещи в областта на околната среда, устойчивото развитие и други подобни.

ОБЩИНА СТРУМЯНИ

Местоположение

Община Струмяни заема територия от 366 кв.км. и обхваща части от долината на Средна Струма, западните склонове на Пирин планина и източните склонове на Малешевска планина. Общината включва 21 населени места. От тях само с. Илинденци се простира в лоното на Пирин. Тя граничи с общините Кресна, Сандански, Банско, Петрич и община Берово (Република Македония).

Административен, икономически и културен център на общината е с. Струмяни. Намира се в северната част на Санданска долина, на левия бряг на река Струма. Отдалечено е на 12 км северозападно от град Сандански, на международния път Е - 79. Очакваната магистрала "Струма", част от Еврокоридор № 4, преминава през общината. Село Струмяни има железопътна гара на международната железопътна линия Видин - София - Кулата - Солун - Атина.

Туристически и кетъринг съоръжения

В село Илинденци има 9 къщи за гости.

В село Струмьяни има 1 къща със стаи за гости ("Благовеста") и 1 семеен хотел ("Би Ес Би Струма Долина").

В населените места: Велошец, Вракуповица, Гореме, Горна Крушица, Горна Рибница, Добри Лаки, Драката, Игралище, Каменица, Клепало, Колибите, Карпелево, Махалата, Микрево, Никудин, Палат, Раздол, Седелец и Цапарево, не са регистрирани туристически обекти .

В общината има заведения от типа на класически ресторанти, традиционни ресторанти, пицарии и други заведения за хранене, които са важни за гастрономическия туризъм, както и кафе-барове и няколко дискотеки.

На територията на община Струмьяни няма регистрирани фирми, които предлагат туристически услуги (туристически агенции, агенти и туроператори).

Природно наследство

Западните части на Национален парк "Пирин" попадат в границите на община Струмьяни и заемат североизточната ѝ част. Той е с национално и международно значение. Включен е в списъка на ООН на националните паркове и в Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство на ЮНЕСКО. Има 30 пещери в района на с.Илинденци, езера и пасища, където се срещат редки растения, като например: пиринска теменуга, еделвайс, обикновен трън, пърнар и други.

Резерват "Сокол" е защитен с цел да се запази вековната високостеблена гора от благуи, характерно за района на Малешевска планина. Благуиът (Quercus frainetto) е с възраст над 250 години.

Каменният феномен "Костенурка" се намира на 2 км североизточно от село Илинденци в местността "Каяши".

Културно-исторически забележителности

На територията на община Струмьяни има много забележителности - археологически обекти от тракийския период, ранно и късно Средновековие и Възраждането. Повечето

църковни храмове в селата и местните къщи носят типичните черти на ренесансовия архитектурен и артистичен стил.

Три от тях и част от къщите са обявени за културни паметници - църквата "Свети Димитър" в село Палат, църквата "Света Богородица" в село Велювец, църквата "Св. Анастасия" в село Горна Рибница и църквата "Успение Богородично" в село Игралище. В Струмяни има исторически музей с богата експозиция (музейна сбирка Струмяни).

На територията на общината има и раннохристиянска епископска базилика, черна скала, каменна гробница, пасторално селище в местността Масовец, архитектурния комплекс в село Палат и Арт център в село Илинденци.

Общината е домакин на три международни събития: Международен фолклорен фестивал "Малешевото пее и танцува" в село Микрево, Международен симпозиум на скулптурата и Празник на виното в Илинденци.

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Комисия по култура, спорт и екология;
- Хотели, апартаменти, собственици на частни къщи за гости, туристически хижи;
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, кафе-барове);
- Дом на културата, Музеи;
- Туристически информационни пунктове;
- Туристически агенции;
- Религиозни обекти (църкви) и манастири;
- Граждански асоциации, работещи в областта на околната среда, устойчивото развитие и други подобни.

ОБЩИНА ХАДЖИДИМОВО

Местоположение

Община Хаджидимово е разположена в Югозападна България, на територията на Благоевградска област. Територията на общината обхваща южната част на източните склонове на Пирин планина, част от планината Славянка, по-малка част от югозападните склонове на Дабрашкия хълм на Западните Родопи и част от Гоце Делчевската котловина и долината на

река Места. Общината има добър естествен и биоклиматичен потенциал. Община Хаджидимово обхваща площ от 327.8 кв.км. с население от 9 978 жители. Имо 15 населени места: град Хаджидимово и 14 села. Центърът на общината - град Хаджидимово е отдалечен на 115 км от областния център - град Благоевград, 212 км от столицата София, 161 км от град Пазарджик през Якоруда и Юндола, 199 км от Пловдив и на 17 км от държавната граница с Република Гърция (ГКПП "Илинден").

Туристически и кетъринг съоръжения

В община Хаджидимово има около 20 туристически съоръжения, голяма част от тях са къщи и апартаменти със стаи за гости и се намират в няколко населени места.

В село Тешово има 3 къщи за гости.

В село Абланица има 5 къщи за гости.

В село Гайтаново има 3 семейни хотела ("Белите скали", "Бреза" и "Ела") и 9 къщи за гости.

В населените места: Беслен, Блатска, Илинден, Копривлен, Лъки, Нова Ловча, Ново Лески, Парил, Петрелик, Садово, Теплен и Хаджидимово, не са регистрирани туристически обекти.

В общината има заведения от типа на класически ресторанти, традиционни ресторанти, пицарии и други заведения за хранене, които са важни за гастрономическия туризъм, както и кафе-барове и няколко дискотеки.

Културно-исторически забележителности

Хаджидимово има дългогодишна история. В древни времена от тук е минавал един от важните пътища до централната артерия на Балканския полуостров - Виа Егнатия. В селището Котубаре е открита каменна гробница с бронзови, сребърни и глинени съдове, сребърни и златни накити. Тук е открита чудотворната икона на Св. Георги, където е построен манастирът "Св. Георги Победоносец" и е обявен за паметник на културата. В село Копривлен се намира древното селище Козлука. В град Хаджидимово се намира средновековната крепост "Св. Димитър".

Природно наследство

Най-голямото природно наследство, както и туристическото богатство на общината са двете планини Славянка и Стъргач.

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Комисия за общинска собственост, приватизация, селско стопанство, горско стопанство, опазване на околната среда и води;
- Хотели, апартаменти, собственици на частни къщи за гости, туристически хижи,
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, кафе-барове);
- Дом на културата, Музеи;
- Туристически информационни пунктове;
- Туристически агенции;
- Религиозни обекти (църкви) и манастири;
- Граждански асоциации, работещи в областта на околната среда, устойчивото развитие и други подобни.

ОБЩИНА ЯКОРУДА

Местоположение

Община Якоруда е с площ 340 кв. км. и се намира в североизточната част на Благоевградска област. Тя обхваща южните склонове на Източна Рила, части от Величко - Виденишкия дял от Западните Родопи и долината на река Места. Включва град Якоруда и седем села: Аврамово, Бел Камен, Бунцево, Конарско, Смолево, Черна Места и Юруково заедно с техните територии. Граничи с общините Белица, Самоков и Велинград.

Административен, икономически и културен център на общината е град Якоруда. Той се простира в южните склонове на Рила планина на височина 890 метра, по двата бряга на река Места. Намира се на 79 км източно от Благоевград, на 28 км северно от Разлог и на 40 км от Велинград.

Туристически и кетъринг съоръжения

Има 4 туристически обекта в община Якоруда, представени от къщи и апартаменти за гости и един хотел, които се намират в няколко населени места.

В село Бунцево има 1 къща за гости, кафе-бар и магазин за хранителни стоки.

В Якоруда има 2 къщи за гости и 1 хотел ("Белмекен").

Туристически обекти не са регистрирани в населените места: Аврамово, Бел Камен, Бунцево, Конарско, Смолево, Черна Места и Юруково.

В общината има заведения от типа на класически ресторанти, традиционни ресторанти, пицарии и други заведения за хранене, които са важни за гастрономическия туризъм, както и кафе-барове и няколко дискотеки.

Природно наследство

В границите на община Якоруда влиза Национален парк "Рила" с красиви гори и високи планински езера и поляни, с панорама към Родопите и Пирин, туристическото селище "Трещеник", водопадът на река Чесна (природна забележителност) и защитената местност "Белаците", обявена за такава с цел опазване на вековните дървета - бял бор. На около 2 км югозападно от Якоруда има минерални извори с температура на водата 41 °C. Този град има древна история и е отдавна заселено.

Водопадът "Чесненско усое" или "Якорудски водопад" е прекрасен водопад с височина 15-16 метра, който се намира на река Чесна и южните склонове на планина Рила в близост до Якоруда.

Културно-исторически забележителности

Най-известните археологически обекти се намират в местностите "Градище" и "Герговска църква", както и на хълма "Калиата".

Заинтересовани страни в областта на туризма

- Комисия по култура, спорт и екология;
- Хотели, апартаменти, собственици на частни къщи за гости, туристически хижи;
- Заведения за хранене (ресторанти, пицарии, кафе-барове);

- Дом на културата, Музеи;
- Туристически информационни пунктове;
- Туристически агенции;
- Религиозни обекти (църкви) и манастири;
- Граждански асоциации, работещи в областта на околната среда, устойчивото развитие и други подобни.

1.2.4 СТАТИСТИЧЕСКИ ДАННИ

Таблица 12. Дейности на обекти, предлагащи настаняване и приходи през 2016 г. - област Благоевград *

Таблица 12. Дейности на обекти, предлагащи настаняване и приходи през 2010 г. - Област Благоевград												
Области / Общини	Места за подслон и места за нощувки - брой	Легла - брой	Легла/денонощия - брой	Стаи - брой	Реализирани нощувки - брой			Брой на нощувалите туристи			Приходи от нощувки – в левове	
					Общо	Местни	Чуждестранни	Общо	Местни	Чуждестранни	Общо	Чуждестранни
Места за подслон и места за почивка - общо												
Благоевград	207	17.757	5.078.351	7.071	734.639	366.388	368.251	316.149	182.636	133.513	30.882.667	15.584.647
Банско	98	9.939	2.557.115	3.894	396.287	126.878	269.409	149.621	62.574	87.047	16.016.340	11.066.107
Белица	...	450	163.888	144	13.148	12.678	470	4.079	3.958	121	228.063	17.165
Благоевград	25	1.144	390.522	520	35.649	27.398	8.251	27.969	22.320	5.649	1.094.997	276.722
Гоце Делчев	8	325	104.069	149	13.550	9.505	4.045	9.696	6.962	2.734	286.500	71.293
Гърмен	8	352	95.727	142	19.880	19.387	493	9.230	8.906	324	620.118	20.287
Кресна	4	68	22.086	41	1.394	1.278	116	813	761	52	24.565	2.728
Петрич	9	455	153.243	227	10.115	6.609	3.506	7.160	4.886	2.274	372.943	163.139
Разлог	15	2.095	620.648	713	73.547	50.830	22.717	27.322	20.086	7.236	3.895.703	1.206.817
Сандански	36	2.804	938.214	1.189	169.752	110.961	58.791	79.185	51.542	27.643	8.308.261	2.750.384
Сатовча	2	30	8.220	10	239	239	-	239	239	-	7.735	-
Симитли	2	63	15.819	24	402	402	-	186	186	-	11.395	-
Струмяни	2	32	8.800	18	676	223	453	649	216	433	16.047	10.005
в т.ч. Хотели												
Благоевград	147	16258	4659198	6535	699671	335176	364495	296955	165486	131469	30431638	15511298
Банско	63	9396	2416534	3692	378190	110671	267519	141967	55564	86403	15811003	11021068

Белица	..	450	163888	144	1314 8	1267 8	470	4079	3958	121	228063	17165
Благоев град	19	860	292386	419	2999 9	2236 9	7630	2292 2	1780 9	5113	100784 8	266136
Гоце Делчев	6	285	93604	138	1194 5	7904	4041	9016	6286	2730	273286	71253
Гърмен	5	278	73309	109	1665 6	1616 7	489	7845	7522	323	558794	20207
Кресна	..	60	20250	37	1350	1234	116	769	717	52	23685	2728
Петрич	6	358	130220	194	9123	5857	3266	6319	4236	2083	348872	156045
Разлог	9	190 1	562648	637	7020 0	4840 0	21800	2485 5	1821 4	6641	385896 9	1197677
Санданс ки	31	254 5	873520	111 3	1677 43	1090 32	58711	7810 9	5053 9	27570	828594 1	2749014
Сатовча	..	30	8220	10	239	239	-	239	239	-	7735	-
Симитл и	2	63	15819	24	402	402	-	186	186	-	11395	-
Струмян и	1	32	8800	18	676	223	453	649	216	433	16047	10005

* Категоризирани средства за подслон и места за настаняване с над 10 легла, които работят през съответната година.

(..) Данните са поверителни.

2. АНАЛИЗ И ТЕНДЕНЦИИ НА ПАЗАРА

2.1 ЮГОИЗТОЧЕН РЕГИОН НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЯ

Югоизточният регион се намира в крайната югоизточна част на Република Македония и обхваща района на Струмишко-Радовишката и Гевгелийско-Валандовската котловина, т.е. долината на река Струмица и долното течение на река Вардар.

Според данни за 2016 г. в региона живеят 8.4% от общото население на Република Македония.

Заема до 10,9% от общата площ на страната с гъстота на населението 63,4 жители на кв.км.

Богатата хидрографска мрежа, големият брой слънчеви дни, климатичната зона и благоприятните условия характеризират региона като преобладаващо селскостопански. Качеството и обема производство на ранни пролетни култури, пресни зеленчуци и плодове, както и промишлени култури, позволява развитието на консервно-преработвателна промишленост на селскостопански продукти, с което този регион е известен.

През последните години има забележителна тенденция за разрастване на туризма като икономически отрасъл, която се изразява в увеличаване на броя на местата за настаняване, туристите и нощувките в региона. Това се дължи най-вече на съживяването и експлоатацията на езерото Дойран като туристическа дестинация с потенциал за развитие.

Характерно за региона е, че през 2016 г. равнището на заетост е най-високо в сравнение с другите региони в Република Македония.

2.1.1 КАПАЦИТЕТ И ОБЕКТИ ЗА НАСТАНЯВАНЕ В ЮГОИЗТОЧНИЯ РЕГИОН

Обектите за настаняване, предлагащи услуги за настаняване на гости, са изразени в брой стаи и легла. В съответствие с националното законодателство, местата за настаняване са разделени на основни и допълнителни места за настаняване. Основни са хотели, хотелски селища, апартаментни селища, мотели, пансиони, частни квартири и туристически селища и допълващи се места за настаняване, ресторанти, къмпинги, частни квартири (стаи, апартаменти, къщи), лагери (за деца, младежи, работници, лица с увреждания и т.н.), други допълнителни съоръжения (почивни домове, туристически и ловни домове и къщи, сгради за временно настаняване и т.н.).

Според наличните статистически данни структурата на капацитета за настаняване в Югоизточния район през 2016 г. се състои от 6 438 легла, разпределени в 2 443 стаи.

Според методологията за записване на местата за настаняване и кетъринг, няма данни за места за настаняване и заведения за хранене, които предлагат услуги в областта на селския туризъм, като отделна категория. По отношение на общия капацитет за настаняване в Република Македония и Югоизточния район за планиране, ситуацията е показана в следната таблица.

Таблица 13. Капацитет за настаняване в Република Македония и Югоизточния планов регион за периода 2009-2016 г.

Места за настаняване	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Република Македония								
Брой стаи	26.390	26.189	26.448	26.877	26.887	27 422	27 812	28 305
Брой легла	69.561	69.102	69.737	70.287	70.297	71 225	72 021	73 168
Югоизточен регион								
Брой стаи	2.152	2.105	2.277	2.298	2.346	2 374	2 404	2 443
Брой легла	5.750	5.724	6.069	6.088	6.298	6 277	6 316	6 438

Източник: Регионите в Република Македония 2014 и регионите в Република Македония 2017
Държавна статистическа служба на Република Македония

Положението с общия капацитет за настаняване показва тенденция на растеж на равнището на Република Македония с дисбаланс в растежа на равнището на регионите. Анализът на данните, представени в горната таблица, показва, че капацитетът за настаняване в района се увеличава. Повечето от леглата в района се намират в основните хотелски комплекси, в хотелите и мотелските стаи, но също и в частни стаи и курорти на предприятия.

Повечето заведения за обществено хранене в Югоизточния район имат модерна архитектура и повечето предлагат международни специалитети и барбекю. Налице е недостиг на традиционни съоръжения и традиционна храна. Като цяло има липса на предлагане на традиционна кухня, култура и традиция в този тип обекти.

Таблица 14. Кетъринг съоръжения в Република Македония и в Югоизточния планов регион за периода 2009-2016 г.

Кетъринг съоръжения	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Република Македония								
Бизнес звена	1.967	1.914	1.950	1.949	1064	2 004	2 084	1 150
Места	110.354	115.309	117.006	118.755	95.221	127 890	131 230	97 805
Работници	12.039	12.250	12.308	12.441	9.943	13 076	14 874	11 962
Общ оборот в денари	7.636.016	7.352.408	7.816.343	8.166.264	6.788.215	9 289.811	10 338.132	8 848.227
Югоизточен Регион								
Бизнес звена	171	162	182	176	126	171	167	121
Седишта	9.946	10.856	11.886	11.672	9405	12 239	11 490	9 243
Работници	1.719	1.796	1.851	1.715	1600	1924	1 958	1 840
Общ оборот в денари	615.443	599.780	688.685	710.263	674285	798 769	874 240	787 326

Източник: Регионите в Република Македония 2014 и регионите в Република Македония 2017
Държавна статистическа служба на Република Македония

Броят на регистрираните бизнес обекти в сектора за обществено хранене в Югоизточния регион през 2016 г. е намалел с 121 единици, което се отразява и на броя на служителите, които са с 1840 човека по-малко.

Тук трябва да се отбележи, че Държавната статистическа служба за 2013 г. и 2016 г. не е обработила данните за отделните магазини за хранене и следователно този анализ не е пълен.

Общият оборот и броят на служителите са правопропорционални и са най-високи през 2015 г.

2.1.2 ТЕНДЕНЦИИ В ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР В ЮГОИЗТОЧНИЯ ПЛАНОВ РЕГИОН

Общият брой посетители в района през 2016 г. достига 135 092 (82 907 - вътрешни туристи, 52 185 - чуждестранни туристи).

Таблица 15. Тенденции в туристическия сектор в Република Македония и в Югоизточния район за планиране за периода 2009-2016 г.

Показатели	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Република Македония								
Общо туристи	587.770	586.241	647.568	663.633	701.794	735.650	816.067	856.843
Местни	328.566	324.545	320.097	312.274	302.114	310.336	330.537	346.359
Чуждестранни	259.204	261.696	327.471	351.359	399.680	425.314	485.530	510.484
Общо нощувки	2.101.606	2.020.217	2.173.034	2.151.692	2.157.175	2.195.883	2.394.205	2.461.160
Местни	1.517.810	1.461.185	1.417.868	1.339.946	1.275.800	1.273.370	1.357.822	1.407.143
Чуждестранни	583.796	559.032	755.166	811.746	881.375	922.513	1.036.383	1.054.017
Югоизточен регион								
Общо туристи	90.998	84.856	108.555	106.978	109.982	124.707	133.328	135.092
Местни	68.416	59.403	58.351	58.761	59.977	74.071	82.143	82.907
Чуждестранни	22.582	25.453	50.204	48.217	50.005	50.636	51.185	52.185
Общо нощувки	277.030	262.787	312.377	305.163	327.279	401.065	412.804	437.607
Местни	233.220	220.654	217.903	219.050	231.870	304.148	326.515	342.646
Чуждестранни	43.810	42.133	94.474	86.113	95.409	96.917	86.289	94.961

Източник: Регионите в Република Македония 2014 и регионите в Република Македония 2017
Държавна статистическа служба на Република Македония

Местните туристи, които са посетили Югоизточния планов регион, са реализирали 2,374,173 нощувки, като средната продължителност на престоя е около 5 дни. Местните туристи са посещавали региона най-много през 2015, а през анализирания период техните посещения леко намаляват през 2014, а паралелно с това расте броят на дните, през които са останали в региона.

Чуждестранните туристи, посетили Югоизточния регион, са достигнали 350 467 посетители през анализирания период, като са реализирали общо 640 106 нощувки. Средната продължителност на престоя е около 2 дни. Броят на чуждестранните туристи в анализирания период значително се увеличава.

2.2 ОБЛАСТ БЛАГОЕВГРАД, РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Благоевградска област се простира почти изцяло на територията на Пиринска Македония. Тя е една от 28-те области в Република България. Състои се от 6 географски цялости: планината Пирин (с планината Славянка на юг) в средната част на областта; Осоговско-Беласичката планинска група, която включва планините Осогово, Влахи, Малешевска планина, Огражден и Беласица, през които преминава границата с Република Македония; долината и събирането на река Струма, западно от Пирин планина и околностите на град Петрич в плодородна широка равнина (котловина); долината и събирането на река Места, източно от планината Пирин, която също в южната част в околностите на град Неврокоп (днес Гоце Делчев) е плодородна и просторна равнина с по-висока надморска височина от Петричкото поле; западните хълмове на Родопите на изток от река Места и южната част на връх Рила. Към тази област принадлежат следните общини: община Банско, община Белица, община Благоевград, община Гоце Делчев, община Гърмен, община Кресна, община Петрич, община Разлог, община Сандански, община Сатовача, община Симитли, община Струмяни, община Хаджидимово и община Якоруда.

Главен град на Благоевградска област е Благоевград. Той е с площ от 6,798 кв.км.

Голяма част от Националния парк Пирин се намира в област Благоевград. Поради уникалната си природа Националният парк "Пирин" е признат за обект от световно значение от 1983 г. насам и е включен в Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване на световното природно наследство. Към туристическите дестинации в рамките на "Пирин" се споменават езерата: Кременски езера, Поповите езера и Попово езеро, върховете на Пирин: Каймакчал (Изворец), Каменица, Малък Полежан, Момин двор, Баюви дупки, Бански Суходол, Кралев Двор, връха Кутело, Каменица, Газеи, Полежан, Аловарника, Куклите. Част от региона се намира на територията на Национален парк "Рила" - защитен природен обект II-ра категория по класификацията на Световния съюз за защита на природата. В НП "Рила" попадат резерватите "Парангалица", "Централен Рилски резерват", "Риломанастирската гора", "Ибър" и "Скакавица". Благоприятни за развитието на селския туризъм в този регион са водните ресурси (реки, подземни води, карстови, топли минерални извори, източници на термална вода), ендемичния растителен и животински свят, пещери и други природни рядкости, но със сигурност и богатата традиционна култура.

Специфичният микроклимат на региона допринася за развитието на зимен, планински и еко туризъм.

Видимо тенденцията бележи ръст на туризма в този регион, представен чрез броя на местата за настаняване, туристите и нощувките.

2.2.1 КАПАЦИТЕТ И МЕСТА ЗА НАСТАНЯВАНЕ В БЛАГОЕВГРАДСКА ОБЛАСТ, РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Според наличните статистически данни, структурата на обектите за настаняване в Благоевград през 2016 г. се състои от 207 места за настаняване с 17 757 легла в 7 071 стаи. По-голямата част от капацитета за настаняване се намира в Банско 47%, следван от Сандански с 17% участие в общия брой.

Таблица 16. Капацитет за настаняване в Благоевградска област през 2016 година

Области / Общини	Места за подслон и места за нощувки- брой	Легла - брой	Стаи-брой
Благоевград	207	17.757	7.071
Банско	98	9.939	3.894
Белица	...	450	144
Благоевград	25	1.144	520
Гоце Делчев	8	325	149
Гърмен	8	352	142
Кресна	4	68	41
Петрич	9	455	227
Разлог	15	2.095	713
Сандански	36	2.804	1.189
Сатовча	2	30	10
Симитли	2	63	24
Струмяни	2	32	18

Забележително е, че високото участие на хотелите в общия капацитет за настаняване е 71%. Хотелския капацитет е съсредоточен значително в Банско, а делът му в общия брой на хотелите в района е 43%. Вторият по големина туристически център в Сандански участва с 21% от общия брой.

Таблица 17. Капацитет на хотелите в Благоевградска област през 2016 г.

Области / Общини	Места за подслон и места за нощувки- брой	Легла - брой	Стаи- брой
Благоевград	147	16.258	6.535
Банско	63	9.396	3.692
Белица	..	450	144

Благоевград	19	860	419
Гоце Делчев	6	285	138
Гърмен	5	278	109
Кресна	..	60	37
Петрич	6	358	194
Разлог	9	1.901	637
Сандански	31	2.545	1.113
Сатовча	..	30	10
Симитли	2	63	24
Струмяни	1	32	18

Общият капацитет за настаняване показва тенденция на растеж, но с неравновесие в общините в региона. Анализът на данните, представен в горната таблица, показва, че капацитетът за настаняване показва висока концентрация в Банско.

Повечето от леглата в региона се намират в основните хотелски помещения за настаняване, но също така и в частни стаи и курорти.

Доминиращата част от заведенията за обществено хранене в Благоевградска област са с нова и модерна архитектура, предлагащи международни специалитети и барбекю. Но освен това има и тенденция за отваряне на традиционни съоръжения (ресторанти) с традиционна храна. Налице е обаче обща липса на предлагане на традиционни за района кухня и интериор в този вид обекти.

2.2.2 ТЕНДЕНЦИИ В ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР В БЛАГОЕВГРАДСКА ОБЛАСТ

Общият брой на лицата, реализирали през 2016 нощувки в Благоевградска област, е 3 161,49 души (182 636 - български туристи, 133 513 чуждестранни туристи).

Таблица 18. Нощувки в Благоевградска област за 2016 г.

Благоевградска област	Места за подслон и места за нощувки - брой	Легла - брой	Легла/денонощия - брой	Стаи - брой	Реализирани нощувки - брой			Брой туристи			Приходи от нощувки – в левове	
					Общо	Местни	Чуждестранни	Общо	Местни	Чуждестранни	Общо	Чуждестранни
	207	17.757	5.078.351	7.071	734.639	366.388	368.251	316.149	182.636	133.513	30.882.667	15.584.647

Местните туристи, посетили този регион, са реализирали 366 388 нощувки, като средната продължителност на престоя е около 2 дни. Местните туристи посещават най-вече района на Банско.

Чуждестранните туристи, посетили и пребивавали в региона през отчетния период, са достигнали 133 513 души. Те са реализирали общо 368 251 нощувки. Средната продължителност на престоя им е около 3 дни. Чуждестранните туристи, прекарвали нощувка в региона, също посещават най-вече Банско.

Таблица 19. Нощувки в хотели в Благоевградска област през 2016 г.

Благоевградска област	Места за подслон и места за нощувки-брой	Легла/а - брой	Легла/денонощия - брой	Стаи-брой	Реализирани нощувки - брой			Брой туристи			Приходи от нощувки – в левове	
					Общо	Местни	Чуждестранни	Общо	Местни	Чуждестранни	Общо	Чуждестранни
Хотели												
	147	16.258	4.659.198	6.535	699.671	335.176	364.495	296.955	165.486	131.469	30.431.638	15.511.298

В хотелските обекти през 2016 г. са реализирани общо 699 671 нощувки, което представлява 95% от общия брой нощувки във всички налични капацитети в района. От общо реализираните нощувки на местни туристи, приблизително 92% са в хотелски съоръжения, докато чуждестранните туристи почти винаги са нощували в хотели. При чуждестранните туристи 99% от нощувките са реализирани в хотели.

Дните на престой в хотели на двете групи туристи не се отклоняват от общото изчисление за всички видове настаняване, като местните туристи са отседнали в хотел за около 2 дни, а чуждестранните туристи са останали около 3 дни.

Таблица 20. Реализирани нощувки в двата най-големи туристически центъра в региона през 2016 г.

Таблица 207. Реализирани нощувки и места на гости на туристически центри в региона през 2020 г.												
Област и / Общин и	Места за подсл он и места за нощув ки- брой	Легл а - брой	Легла/ деноно щия - брой	Ста и - бро й	Реализирани нощувки - брой			Брой туристи			Приходи от нощувки – в левове	
					Общо	Мест ни	Чуждестр анни	Общо	Мест ни	Чуждестр анни	Общо	Чуждестр анни
Места за подслон и места за нощувки												
Област	207	17.7 57	5.078.3 51	7.0 71	734.6 39	366.3 88	368.251	316.1 49	182.6 36	133.513	30.882. 667	15.584.6 47

Банско	98	9.93 9	2.557.1 15	3.8 94	396.2 87	126.8 78	269.409	149.6 21	62.57 4	87.047	16.016. 340	11.066.1 07
Сандан ски	36	2.80 4	938.21 4	1.1 89	169.7 52	110.9 61	58.791	79.18 5	51.54 2	27.643	8.308.2 61	2.750.38 4
в т.ч. Хотели												
Област	147	162 58	465919 8	653 5	6996 71	3351 76	364495	2969 55	1654 86	131469	304316 38	1551129 8
Банско	63	939 6	241653 4	369 2	3781 90	1106 71	267519	1419 67	5556 4	86403	158110 03	1102106 8
Сандан ски	31	254 5	873520	111 3	1677 43	1090 32	58711	7810 9	5053 9	27570	828594 1	2749014

Концентрацията на капацитета за настаняване е неравномерна. Делът на Банско като най-голям туристически център в региона в частта от общите леглоденонощия е 56%, а хотелските леглоденонощия са 58%. В този туристически център през 2016 г. са реализирани 54% от общите нощувки в региона.

Вторият по големина туристически център е Сандански, който участва с 16% в областта на общите леглоденонощия и 16% в частта на хотелските леглоденонощия. В този туристически център през 2016 г. са реализирани 23% от общите нощувки в региона.

3. АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА МОМЕНТНОТО СЪСТОЯНИЕ

SWOT анализът е използван като инструмент за идентифициране на приоритетните области за развитие на регионите в областта на селския туризъм, като същевременно анализира настоящата ситуация на вътрешните (силни и слаби страни) и външните фактори (възможности и заплахи), отговорни за иновационното развитие на регионите (регион Югоизточен и област Благоевград).

Анализът е извършен въз основа на наблюдения и разговори с включените общини от Югоизточен регион на Република Македония и Благоевградска област на Република България, на обща среща, която се проведе в Струмица на 17.11.2017 г., както и проучване на съществуващите документи и особено на Програмата за развитие на региона за планиране на Югоизточна Европа 2015-2019 г. и анализ на настоящата ситуация.

3.1 SWOT анализ на Югоизточен планов регион на Република Македонија

Таблица 21. SWOT анализ на Югоизточен планов регион

Силни страни	Слаби страни
- Изобилие на голям брой природни ресурси (водопади, извори, природа, природни забележителности) - Голям брой населени места с възможности за развитие (разположени в природни красоти) - Добра инфраструктура на населените места - Отглеждане на домашни растения и животни - Редица традиционни специалитети, приготвяни в селските райони - Създадена мрежа и партньорства между юридически лица - Създадена база за човешки ресурси - Стратегии на национално равнище, в които селските райони са приоритет (включително туризъм) - Местни събития в селските райони - Културно-исторически археологически обекти - Благоприятно географско положение - Районът има стари сгради, които могат да бъдат пригодени за настаняване на туристите	- Недостатъчна инвестиция в самите природни забележителности - Недостатъчно осигурено финансиране от съответните институции, специално насочени към тази област - Изселване на населението и срив на някои от населените места - Нерационално използване на природните ресурси - Изграждане, създаване на нови селища - Ниска осведоменост за опазването на природните красоти - Липса на персонал в областта на туризма - Различно законодателство (в двете страни) - Осигуряване на средства за реализиране на стратегията - Политикиране на реализацията на стратегията - Недостатъчно развита инфраструктура - пътна, железопътна - Неосигурени селски квартири за нощувки - Лошо познаване на местното население за възможностите за селския туризъм
Възможности	Заплахи
- Възможност за реновиране, отваряне на туристически услуги до самите атракции, както и места за настаняване - Организиране на обучения и други мероприятия за обучение на хора в тази област на туризма, но и как да защитят и използват рационално потенциала - Възможност за образование и обучение на населението за развитието на селския туризъм - Подобряване на пътната инфраструктура до селските райони - Възможност за обучение на туристически персонал - Съществуващи програми и фондове за развитието на селския туризъм (обща за двете	- Ниско ниво на екологично съзнание и чувство за обща собственост и социални блага сред населението - Лошо развит селски туризъм поради лошото образование на местното население - Недостатъчно поддържане на културни паметници (къщи) в природата и тяхното разпадане - Миграция на населението от селските райони (село - град - друга държава) - Промяна на ръководството, структурата (орган) на местно и регионално ниво - Изменението на климата и неговите последици (температурни разлики, наводнения и т.н.)

страни) - Места и обекти, които имат потенциал да развият селския туризъм - Възможност за насърчаване на здравословна органична храна	

3.2 SWOT анализ на Благоевградска област на Република България

Таблица 22. SWOT анализ на Благоевградска област

Силни страни	Слаби страни
- Запазена автентичност - културно-историческо наследство, културни празници, архитектура, обичаи, костюми, фолклорни елементи - Запазена природа с изобилие от гледки, богато разнообразие от флора и фауна - Добри климатични условия - Източници на минерална вода и добри условия за спа процедури - Богати и запазени традиции и обичаи - Традиционна кухня - Благоприятно геостратегическо местоположение - Наличие на традиционни местни продукти - Изобилие от стари занаяти - Изобилие от църкви и манастири - Винен туризъм - Планински терени с добри възможности за развитие на туризма - Защитена природа и планински терени в близост до националните курорти - Изградени и функционални съоръжения за хранене и хранене - Биоферма - Трансгранично сътрудничество	- Лоша инфраструктура - Слаба маркетингова реклама - Липса на квалифициран персонал в туристическите дейности - Лошо социално осигуряване - Лоша финансова сигурност на икономическите субекти - Липса на информация за интересни и живописни селища (малки села) - Липса на структурирана информация за интересни обекти за посещение от туристите - Лоша популяризация на местни забележителности на национално и международно ниво - Лоша популяризация на местните традиции и занаяти - Слаб капацитет на местните (общинските) власти - Липса на информация за съоръжения и забележителности в селските райони - Липса на мерки за подпомагане на сгради с историческа и архитектурна стойност - Сезонният туризъм не е икономически жизнеспособен - Малка, слаба подкрепа за зимния селски туризъм - Липса на персонал
Възможности	Заплахи
- Подкрепа на финансови инструменти за подпомагане на селския туризъм - Бързо развитие на ИТ	- Обезлюдяване - Бюрокрация - Разширено регулиране

- Увеличаване на потребителското търсене - Превод на английски език и публикуване на наличната информация, както и тяхното популяризиране и разпространение в други страни - Възможност за изграждане на коридори - европейски и национални - Обучение на хора с недостатъчно образование - Развитие на селския туризъм близо до двете граници - Развитие на биологичното земеделие - Развитие на селския и културен туризъм чрез развитие на различни туристически маршрути - Предлагане и разработване на различно съдържание за туристи - Включване на туристите в изучаването на местни занаяти, участие в местни културни събития - Промоционални пакети, насочени към конкретни целеви групи (студенти, ученици, туристи) - Разработване на маркетингова стратегия за насърчаване на селския туризъм - Разнообразно образование в областта на туризма - Посещение и популяризиране на определени целеви групи (спа туризъм, винен туризъм, семеен туризъм) - Създаване на съдържание и дейности за "агротуризм" (посещение и работа в земеделски стопанства, дегустация, продукти и т.н.)	- Липса на последователност, непрекъснатост в работата - Недостатъчно ангажиране за документиране / заснемане на обичаи и традиции - Липса на инициатива от страна на общините - Липса на заинтересовани страни в областта на туризма - Тежките процедури за получаване на лицензи могат да направят местата непривлекателни - Корупция - Непредоставяне на различни видове крайни срокове, свързани с реализацията на проекти - С емиграцията на хората съществува опасност от изчезване на селата - С изчезването на селата също ще изчезне културното богатство - Недостатъчно сътрудничество и интерес от страна на властите

3.3 Общ SWOT анализ на двата региона

Таблица 23. Общ SWOT анализ на двата региона

Силни страни	Слаби страни
- Наличие на природни богатства и рядкост (минерални води, геотермални извори, водопади и защитени територии) - Наличие на голям брой местни и селски събития,	- Слабо насърчаване на потенциала за развитие на селския туризъм - Слаба или малка маркетингова популяризация на регионите (липса на регионален туристически

социални събирания - Добра геостратегическа позиция - граничен регион (близо до две държави-членки на ЕС) - Регионална традиционна кухня (специфични специалитети с над 180 рецепти) - Богата традиция (традиционни ценности и обичаи) - Запазена автентичност на регионите (културно-историческо наследство, археологически обекти) - Благоприятни климатични условия	информационен център) - Слаба инфраструктурна връзка между населените места и градовете - Слаба пътна сигнализация - Липса на туристически съоръжения в селските райони - Липса на туристически персонал в селските населени места - Финансова невъзможност за изграждане на туристически съоръжения и развитие на селския туризъм - Лоша финансова сигурност
Възможности	Заплахи
- Налични средства от ЕС и други международни фондове за развитие на селския туризъм - Образование за повишаване на обществената информираност за селския туризъм - Потенциал за органична, здравословна, естествена храна (плодове, зеленчуци) - Бързо развитие на ИТ и използване на възможностите, които предлага - Повишен интерес към селския туризъм	- Миграция на населението от селските населени места в градовете - Миграция на млади хора от селските райони - Слаба раждаемост в селските населени места - Замърсяване на околната среда - Унищожаване на природните ресурси и горите - Липса на приемственост в селските политики - Прекалено обемно законодателство и документация - Голяма бюрокрация - Изолиране на традиционните ценности и обичаи

4. СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА

4.1 Визия за развитие на селски и устойчив туризъм в Югоизточния планов регион на Република Македония и Благоевградска област на Република България

Определянето на обща визия е важна стъпка за поддържане на заинтересованите страни в процеса до самия край, до изпълнението на стратегическия документ. Визията подчертава какво е желателно да се постигне, т.е. какво трябва да бъде включено в стратегическия документ за по-тясната и по-широка целева група, да се изразят целите, т.е. да се опише представата в бъдеще на територията, в която ще бъде реализирана стратегията.

- Югоизточният регион на Македония и Благоевградска област на България през 2026 г. да са разпознаваема туристическа дестинация на Балканите с развит селски и устойчив туризъм, основан на автентични ценности.

4.2 Мисия за развитие на селски и устойчив туризъм в Югоизточния регион на Република Македония и Благоевградска област от Република България

Развитието на селския туризъм в трансграничния регион на България и Македония ще допринесе за развитието и популяризирането на селските населени места, опазването на регионалните природни и културни забележителности, обединяването на хората в региона и подобряването на качеството на живот на местното население.

4.3 Цели на маркетинговата стратегия за развитие на селския туризъм в Югоизточния регион на Република Македония и Благоевградска област от Република България

Общите цели за реализиране на визията за развитие на Югоизточния район от Република Македония и Благоевградска област от Република България като разпознаваема туристическа дестинация на Балканите са:

- Превръщане на Югоизточния регион на Република Македония и Благоевградска област от Република България като разпознаваема туристическа дестинация на Балканите;
- Увеличаване броя (нови) и качеството (на вече съществуващи) туристически продукти в селските райони в целевия трансграничен регион: Югоизточния регион на Република Македония и Благоевградска област от Република България;
- Увеличаване на интереса към селския туризъм чрез изградена функционална маркетингова система на ниво трансграничен регион и общини, свързани със системите за популяризиране на национално ниво (Република Македония и Република България);
- Увеличаване броя на местните и чуждестранни туристи в селските райони на Югоизточния регион на Република Македония и Благоевградска област от Република България

Първата цел за създаване, утвърждаване на Югоизточния регион на Република Македония и Благоевградска област от Република България като разпознаваема туристическа

дестинация на Балканите, включва създаването на единен и конкурентен регион като разпознаваема и желана дестинация за селски туризъм. Това би означавало брендиране на възможностите и услугите, които предлага селския туризъм в Югоизточния регион на Република Македония и Благоевградска област от Република България.

Втората цел е подобряване и обогатяване на туристическата оферта за насърчаване на автентичността, по-добра разпознаваемост на Югоизточния регион на Република Македония и Благоевградска област от Република България като туристическа дестинация на Балканите.

Третата цел за повишаване на интереса за селски туризъм и създаването на система за търговия трябва да определя дейностите, които ще бъдат в съответствие с маркетинг стратегиите и целите на регионално, общинско и национално ниво.

Четвъртата цел за увеличаване на броя на чуждестранни и местни гости в Югоизточния регион на Република Македония и Благоевградска област от Република България, може да се постигне чрез изготвяне на обща оферта с интересно съдържание (забележителности, услуги, местни продукти), които ще бъдат представени чрез маркетинговата система.

За насърчаване на селския туризъм в Югоизточния регион на Република Македония и Благоевградска област от Република България са определени следните стратегически цели:

- **Стратегическа цел 1** - Създаване на регионална платформа/мрежа за маркетинг и популяризиране на селския туризъм в Югоизточния район на Република Македония и Благоевградска област от Република България;
- **Стратегическа цел 2** - Създаване на независим орган на равнището на двата региона за развитие и подкрепа на алтернативни видове туризъм (селски туризъм);
- **Стратегическа цел 3** - Подобряване на съществуващото туристическо предлагане на продукти и услуги, създаване на нови качествени продукти в селските райони;
- **Стратегическа цел 4** - Насърчаване на селския туризъм в Югоизточния регион на Република Македония и Благоевградска област от Република България;
- **Стратегическа цел 5** - Повишаване на интереса на бизнеса и населението от граничния регион за включване и инвестиране в развитието на селския туризъм като възможност за бъдещо съществуване.

5. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

Стратегическа цел 1 - Създаване на регионална платформа/мрежа за маркетинг и популяризиране на селския туризъм в Югоизточния регион на Република Македония и Благоевградска област от Република България			
Приоритет 1.1. Създаване на функционално решение за работа в мрежа			
Дейности	Отговорни лица	Продължителност	Източници на финансиране
Разработване на решение за концепция/ предложение за развитие на мрежата	- Представители на общини - Представители на регионалните центрове - Консултанти/експерти	2 месеца 01.01.2018 01.03.2018	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове
Провеждане на среща със заинтересованите страни и представяне на решението, както и приемането му.	- Представители на общини - Представители на регионалните центрове	1 месец 01.02.2018 01.03.2018	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове
Приоритет 1.2. Създаване на координационен орган на платформата/мрежата			
Дейности	Отговорни лица	Продължителност	Източници на финансиране
Провеждане на среща за създаване на координационен орган и избор на неговите членове	- Представители на общини - Представители на регионалните центрове	1 месец 01.03.2018 01.04.2018	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове
Изготвяне на програма и процедурни правила за работата на координиращия орган	Координационен орган	1 месец 01.04.2018 01.05.2018	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове
Създаване на система за вътрешна и външна комуникация	Координационен орган Експерти	1 месец 01.05.2018 01.06.2018	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове
Създаване на уебсайт от независим орган	Експерти	1 месец 01.05.2018 01.06.2018	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове
Приоритет 1.3. Функциониране/работа на платформата/мрежата за маркетинг и популяризиране на селския туризъм в Югоизточния регион на Република Македония и Благоевградска област от Република България			
Дейности	Отговорни лица	Продължителност	Източници на финансиране

Анализ и представяне на положителния опит в тази област	Координационен орган	1 месец 01.06.2018 01.07.2018	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове
Изготвяне на комуникационен план с медиите	Координационен орган Експерти	1 месец 01.06.2018 01.07.2018	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове
Изследване и преглед на наличните средства за подпомагане на селския туризъм	Координационен орган	1 месец 01.06.2018 01.07.2018	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове
Изготвяне на концепции и проекти за кандидатстване по налични международни фондове	Координационен орган Експерти	2 месеци 01.07.2018 01.09.2018 непрекъснато до 2020	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове

Стратегическа цел 2 - Създаване на независим орган на равнището на двата региона за развитие и подкрепа на алтернативни видове туризъм (селски туризъм)			
Приоритет 2.1. Изследователски възможности за създаване на независим орган, общ за двата региона			
Дейности	Отговорни лица	Продължителност	Източници на финансиране
Анализ на законодателството и възможности за научни изследвания за създаване на независим орган	Координационен орган Регионални центри од двата региона	2 месеца 01.09.2018 01.11.2018	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове
Изготвяне на концепция / решение за целите и дейностите на органа	Координационен орган Регионални центрове от двата региона	1 месец 01.11.2018 01.12.2018	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове
Осъществяване на срещи с държавни институции в областта на туризма и представяне на концепцията	Координационен орган Регионални центрове от двата региона	01.01.2019 01.03.2019	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове
Приоритет 2.2. Формиране на независим орган, общ за двата региона			
Дейности	Отговорни лица	Продължителност	Източници на финансиране
Провеждане на среща за	Координационен орган	1 месец	Общински бюджети и

създаване на независим орган и избиране на неговите членове	на платформата Представители на държавни институции	01.03.2019 01.04.2019	бюджети на регионални центрове
Изготвяне на програма и процедурни правила за независим орган	Представители на независимия орган	1 месец 01.04.2018 01.05.2018	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове
Създаване на система за вътрешна и външна комуникация	Представители на независимия орган Експерти	1 месец 01.05.2019 01.06.2019	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове
Създаване на уебсайт на независимия орган	Експерти	1 месец 01.05.2019 01.06.2019	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове
Приоритет 2.3. Функциониране/действие на независимия орган на равнището на двата региона за развитие и подкрепа на алтернативни видове туризъм (селски туризъм)			
Дейности	Отговорни лица	Продължителност	Източници на финансиране
Анализ/изследване на потенциала за развитие на селския туризъм в граничния регион	Представители на независимия орган Представители от регионалните центрове и общини	1 месец 01.06.2019 01.07.2019	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове Бюджети на държавни институции
Срещи на заинтересованите страни, на които да се представят целите на организацията и възможностите за развитие на селския туризъм	Представители на независимия орган Представители от регионалните центрове и общини Бизнес сектор Физически лица	3 месеца 01.07.2019 01.10.2019	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове Бюджети на държавни институции
Приоритизиране на потенциала за подкрепа и развитие на селския туризъм	Представители на независимия орган Представители от регионалните центрове и общини Бизнес сектор Физически лица	1 месец 01.10.2019 01.11.2019	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове
Изготвяне на концепции и проекти за кандидатстване по налични международни фондове	Проектен екип на независимия орган Експерти	2 месеца 01.07.2019 01.09.2019 непрекъснато до 2020	Общински бюджети и бюджети на регионални центрове Бюджети на държавни институции

Стратегическа цел 3 - Подобряване на съществуващата туристическа оферта и създаване на нови продукти и съдържание в селските райони			
Приоритет 3.1. Разработване на интегрирано предложение за развитие на туристическия потенциал на алтернативния (селски) туризъм в Югоизточния регион на Република Македония и Благоевградска област от Република България			
Дейности	Отговорни лица	Продължителност	Източници на финансиране
Определяне/картографиране на съществуващи съоръжения, предлагащи услуги в областта на селския туризъм	Представители на Независимия орган и Платформата, общините, регионалните центрове	2 месеца 01.09.2019 01.11.2019	Бюджети на независимия орган и платформата Проекти
Категоризиране на съществуващите туристически съоръжения	Експерти	2 месеца 01.09.2019 01.11.2019	Бюджети на независимия орган и платформата Проекти
Разширяване на предлаганото в момента съдържание в съответствие с изискванията на гостите, като се прави съвместно предложение	Представители на Независимия орган и Платформата, общините, регионалните центрове	3 месеца 01.09.2019 01.12.2019	Бюджети на независимия орган и платформата Проекти
Сътрудничество с туристически агенции и туроператори за разпространение на офертата и привличане на туристи	Представители на Независимия орган и Платформата, общините, регионалните центрове	1 месец 01.12.2019 01.01.2020	Бюджети на независимия орган и платформата Проекти

Стратегическа цел 4 - Насърчаване на селския туризъм в граничния регион на България и Македония			
Приоритет 4.1. Изработване на рекламни материали, общи за двата региона			
Дейности	Отговорни лица	Продължителност	Източници на финансиране
Създаване на брошура с природните богатства в селските райони в граничния регион	Представители на независимия орган Експерти	1 месец 01.05.2019 01.06.2019	Бюджети на независимия орган и платформата Проекти
Разработване на каталог със съществуващи туристически съоръжения в селските райони	Представители на независимия орган Експерти	2 месеци 01.05.2019 01.07.2019	Бюджети на независимия орган и платформата Проекти

Изработка на видеоматериали за популяризиране	Представители на независимия орган Експерти	1 месец 01.05.2019 01.06.2019	Бюджети на независимия орган и платформата Проекти
Приоритет 4.2. Насърчаване на регионални събития и мероприятия			
Дейности	Отговорни лица	Продължителност	Източници на финансиране
Изготвяне на календар на културните събития в селските райони на граничния регион	Представители на Независимия орган и Платформата, общините, регионалните центрове	2 месеца 01.06.2019 01.08.2019	Бюджети на независимия орган и платформата Проекти
Популяризиране на календара на културните събития, електронно разпространение (уеб страница) и печатна форма	Представители на Независимия орган и Платформата, общините, регионалните центрове	1 месец 01.08.2019 01.09.2019	Бюджети на независимия орган и платформата Проекти
Подбор, подготовка и организиране на регионално събитие (общо за двата региона)	Представители на Независимия орган и Платформата, общините, регионалните центрове	6 месеца 01.09.2019 01.02.2020	Бюджети на независимия орган и платформата Проекти

Стратегическа цел 5 - Повишаване на интереса на бизнеса и населението от граничния регион за включване и инвестиране в развитието на селския туризъм като възможност за бъдещо съществуване			
Приоритет 5.1. Кампания/обучение за повишаване на обществената информираност на бизнеса и населението в селските райони за ползите от селския туризъм			
Дейности	Отговорни лица	Продължителност	Източници на финансиране
Организиране на срещи с населението и бизнеса за популяризиране на целите и дейностите на платформата и независимия орган за развитие на селския туризъм в трансграничния регион на България и Македония	Представители на Независимия орган и Платформата, общините, регионалните центрове	2 месеца 01.01.2020 01.03.2020	Бюджети на независимия орган и платформата Проекти
Организиране на срещи относно възможностите за развитие и подкрепа на инициативите за селски туризъм, както и ползите от тях	Представители на Независимия орган и Платформата, общините, регионалните центрове	2 месеца 01.01.2020 01.03.2020	Бюджети на независимия орган и платформата Проекти
Организиране на семинари за собствениците на туристически и кетъринг	Представители на Независимия орган и Платформата,	3 месеца 01.03.2010 01.06.2020	Бюджети на независимия орган и

съоръжения, както и на лица, които имат интерес да работят в тази област	общините, регионалните центрове Експерти		платформата Бюджети на държавни институции Проекти
Организиране на обучения за по-нататъшна квалификация и преквалификация на населението в селските райони	Представители на Независимия орган и Платформата, общините, регионалните центрове Експерти	3 месеца 01.06.2020 01.09.2020	Бюджети на независимия орган и платформата Бюджети на държавни институции Проекти
Приоритет 5.2. Подкрепа / съфинансиране на инициативи в областта на селския туризъм			
Дейности	Отговорни лица	Продължителност	Източници на финансиране
Изготвяне на концепции, инициативи за развитие на селските райони от местното население и бизнес сектора и доставка до независимия орган	Местни НПО и експерти	2 месеца 01.03.2020 01.05.2020	/
Преглед и избор на най-добрите инициативи / концепции	Представители от независимия орган и платформата	1 месец 01.05.2020 01.06.2020	/
Кофинансиране на дейности от избраните инициативи/концепции	Представители от независимия орган и платформата	Според динамиката на избраните инициативи / концепции	Проекти от международни фондове и държавни институции
Мониторинг на изпълнението на предвидените дейности	Представители от независимия орган и платформата	Според динамиката на избраните инициативи / концепции	/
Изготвяне на доклад за реализираните проекти / дейности и ползите от тях	Представители от независимия орган и платформата Експерти	След приключване на дейностите по проекта	Бюджети на независимия орган и платформата Бюджети на държавни институции / Проекти

ПАРТНЬОРИ - ИЗПЪЛНИТЕЛИ НА ПРОЕКТА:

**Сдружение Център за развитие и промоция
„ПРОМО ИДЕЯ“**
ул. Братство единство 6/8-13, 2400 Струмица, Македония
тел: 00389 34 612697
e-mail: contact@promoidea.org.mk
www.promoidea.org.mk

СДРУЖЕНИЕ СЪВРЕМИЕ
ул. Македония № 36, 2800 Сандански, България
тел: 00359 876 882050
e-mail: savremie@yahoo.com
www.savremie.org

Този проект е съфинансиран от Европейския Съюз
чрез ИНТЕРРЕГ - ИПП трансгранична програма България - Македония

The project is co-funded by EU through the Interreg-IPA CBC
Bulgaria - Macedonia Programme